

การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12

สมศักดิ์ ทองคำ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master
of Education Degree in Educational Administration
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Academic Year 2015**

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งกีดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12
ผู้วิจัย นายสมศักดิ์ ทองคำ
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(ดร.เบญจพร ชนะกุล)

..... กรรมการ

(ดร.กุสุมา ใจสบาย)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทร์หา)

..... กรรมการ

(ดร.เบญจพร ชนะกุล)

..... กรรมการ

(ดร.กุสุมา ใจสบาย)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณะ บรรจง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(ดร.สมปอง รักษาธรรม)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 9 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12
ผู้วิจัย	สมศักดิ์ ทองคำ
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ดร.เบญจพร ชนะกุล
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.กุสุมา ใจสบาย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 16 คน ครูผู้สอน 170 คน ตามลำดับ รวม 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีคุณภาพเท่ากับ 0.987 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต (ค่าเฉลี่ย = 4.37) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.34) ด้านการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 4.29) ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย = 4.27) และด้านกายภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.01) ตามลำดับ
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน

ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานอยู่ในระดับ มากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 4.26) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน (ค่าเฉลี่ย = 4.25) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ และด้านกิจกรรม วันพระ (ค่าเฉลี่ย = 4.23) และด้านกายภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.22) ตามลำดับ

ABSTRACT

The Title
The Researcher
Program Education Administration
Thesis Chairman Dr.
Thesis Advisor Dr.

This research aims 1) to study the Buddhist school, and 2) to find ways to develop the Buddhist school of Small Schools. Under the jurisdiction of the school district, Nakhon Si Thammarat, 12 five aspects of physical activity a day. The teaching The behavior of students, teachers, school administrators. And the promotion of Buddhism The samples used in the study was also director and teacher. Using tables and finished Krejcie Morgan. Director of the school of 16 teachers, including 186-170 people respectively were used in collecting data questionnaire with 0.93 statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that:

1. The Buddhist school of Small Schools. Nakhon Si Thammarat In secondary education, the area under the jurisdiction of 12 overall level (mean = 4.26) when it was found that the implementation of the five basic areas: physical activity, lifestyle. The teaching The atmosphere and interaction And management It has operations in all aspects. When sorting average from descending below the basic activity life (mean = 4.37), the atmosphere and interaction (mean = 4.34) and teaching (mean = 4.29), management (Charge. mean = 4.27) and physical (mean = 4.01), respectively.

2. Guidelines for the Development of the Buddhist school of Small Schools. Nakhon Si Thammarat In secondary education, the area under the jurisdiction of 12 overall level (mean = 4.24) when it was found that the development, implementation and fifth aspects of daily physical activity. The teaching The behavior of students, teachers, school administrators. And the promotion of Buddhism Has guided development operations in all aspects. When sorting average from descending below the teaching (mean = 4.26), the behavior of students, teachers, school administrators (mean = 4.25) to promote Buddhism. And the events of the day (mean = 4.23) and physical (mean = 4.22), respectively.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือแนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง จากประธานกรรมการที่ปรึกษา ดร.เบญจพร ชนะกุล และกรรมการที่ปรึกษา ดร.กุสุมา ใจสบาย และคณะครู-อาจารย์ในภาควิชาครุศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทุกท่านที่ให้กำลังใจในการศึกษา และทำวิทยานิพนธ์มาตลอด และขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ประ โยชน์และคุณค่าอันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ตลอดจนครู-อาจารย์ และผู้พระคุณทุกท่าน

สมศักดิ์ ทองคำ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความเป็นมาของโรงเรียนวิถิพุทธ	9
แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ	19
การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ	23
มิติในการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ	33
ความเป็นมาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดนครศรีธรรมราช	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
3 วิธีการดำเนินการศึกษา	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	54
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	56
ตอนที่ 2 วิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12	52
ตอนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12.....	67
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	73
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	73
วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
สรุปผลวิจัย	75
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้.....	83
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	88
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	93
ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย	94
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	98
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	115
ภาคผนวก ฉ คำดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)	128
ประวัติผู้วิจัย	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	อัตลักษณ์ 29 ประการสู่การเป็น โรงเรียนวิถีพุทธ 20
2	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช.....51
3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทการทำงาน และวุฒิทางการศึกษา.....56
4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม และรายด้าน (n = 186).....57
5	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกายภาพ.....58
6	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต 59
7	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการเรียนการสอน.....61
8	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์.....63
9	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการบริหารจัดการ.....65

ตารางที่

หน้า

10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม และรายด้าน (n = 186).....	67
11	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกายภาพ.....	68
12	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกิจกรรมประจำวันพระ ...	69
13	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการเรียนการสอน.....	70
14	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน	71
15	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการส่งเสริมวิถิปุทธ	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการแข่งขันทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ทำให้คนประสบปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการเรียน การไม่มีงานทำ การปรับตัว ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนต้องพยายามปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ถ้าบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวได้ก็ทำให้เกิดความคับข้องใจ ซัดเซงในใจ วิตกกังวล ซึ่งหากปล่อยไว้เป็นเวลานานก็จะก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงได้เช่น ปัญหาโรคจิต โรคประสาท โรคเครียด ปัญหาอาชญากรรมและผลักดันให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น ดิสซัสเซพติด ทะเลาะวิวาท ลักขโมย มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เบี่ยงเบนทางเพศฆ่าตัวตาย เป็นต้น

ประเทศไทยประสบกับปัญหาการอบรมศีลธรรมให้กับเด็กและเยาวชนซึ่งมี สาเหตุมาจาก พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีการอบรมศีลธรรมให้แก่เด็ก เด็กออกจากบ้านแล้วไปไม่ถึงโรงเรียน ไม่มีการพาเด็กไปวัด ไม่นิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน บ้าน วัดและโรงเรียน แยกกันทำหน้าที่ เมื่อทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองพาเด็กไปวัดพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่อบรมศีลธรรมแก่เด็ก หรือเมื่อโรงเรียนนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนที่โรงเรียนก็มีพระสงฆ์ไม่เพียงพอ โรงเรียนวิฤทธิพิุทธจึงเกิดขึ้น (พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2547, 25)

กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ประเทศต้องเผชิญ ทำให้ค่านิยมด้าน วัตถุถูกใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของสังคมมากกว่าค่านิยมด้านความดีงาม มองข้ามความหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข อีกทั้งปัญหาความยากจน ยาเสพติด การทุจริตประทุติมิชอบในวงการราชการ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม ปัญหาที่ทำให้จริยธรรมเสื่อม คือ ผู้คนหันเหออกจากระบบจารีตเดิมมากขึ้น ผู้คนกระทำอาชญากรรมและเห็นแก่ตัวมากขึ้น การแก้ปัญหาด้วยวิธีรุนแรงมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ (ธีระพร อูวรรณ โน, 2530)

ปัญหาดังกล่าวหากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งถึงที่มาของปัญหาพบว่าก่อให้เกิดปัญหาในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อติดตามกันเป็นลูกโซ่นี้ ไม่ใช่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ไร้การศึกษา แต่กลับเป็นผู้ที่มีโอกาสดีทางสังคมที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง และเป็นระดับผู้นำที่คนในสังคมต่างยกย่องนับถือซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพในการจัดการศึกษา และการพัฒนาคนของประเทศที่ยังขาดความสมดุลกล่าวคือ การศึกษาได้มุ่งเน้นแต่การพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง แต่ยังขาดการเอาใจใส่และพัฒนาคนให้เป็นคนดี

อย่างจริงจัง จึงทำให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ทำให้การพัฒนาประเทศชาติ ต้องหยุดชะงัก และเป็นอุปสรรคอย่างมากในการที่จะก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (คณะศึกษาโครงการ การศึกษาไทย ในยุคโลกาภิวัตน์ (พระธรรมปิฎก, 2539) ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเดือน บั้นแสง (2531, 1) ที่ให้ความสำคัญ เห็นว่าสังคมไทยในอดีตให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนเฉพาะด้านสติปัญญาเพราะเห็นว่าเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานในอนาคตได้) แท้จริงแล้วการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพจะต้องพัฒนาพร้อมกันทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาควบคู่กับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังคำปรารภของอดีตนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน (2535, 33 – 34) ได้กล่าวไว้ในหนังสือภาวะวิกฤตชีวิตเด็กไทย ความตอนหนึ่งว่า “ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาประเทศนี้ เราไม่เพียงต้องการกำลังคนที่แข็งแรง สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจเท่านั้นแต่เราต้องการกำลังคนที่ ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดีต่อสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อตนเองและสังคม”

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งแรกที่ทุกประเทศคำนึงถึง ประเทศใดที่ประชากร มีจริยธรรมสูงประเทศนั้นจะสงบสุขเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดมีประชากรที่มี จริยธรรมต่ำประเทศนั้น ก็จะมีแต่ความวุ่นวายและยากที่จะเจริญรุ่งเรืองได้ ด้วยเหตุนี้คุณธรรม และ จริยธรรมของประชากร จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (สุมน อมรวิวัฒน์ และทศนา เขมณี, 2537, 54 – 55)

ดังนั้นการพัฒนาประเทศแนวใหม่จึงความสำคัญกับการพัฒนาคนพร้อมไปกับการพัฒนา เศรษฐกิจ โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 ฉบับที่ 10 ฉบับที่ 11 รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (2545 – 2559) ที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาสังคมไทยให้เป็น สังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสามานฉันท์และเอื้ออาทรกัน เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ ดังกล่าว แผนการศึกษาชาติ จึงกำหนดวัตถุประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล 2) สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม โดยกำหนด แนวทางนโยบายเพื่อดำเนินการด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประชากร ได้แก่ การปลูกฝัง และเสริมสร้างคุณธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ความคิด ความประพฤติกุศลธรรมของคน

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงได้ กำหนดนโยบายพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81

“รัฐต้องจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม...อีกทั้งความมุ่งหมายและหลักการการจัดการศึกษาดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ตามมาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา มาตรา 23 ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, 5 – 13) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาคือ และประกอบอาชีพ ซึ่งในการจัดการศึกษาควรจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับการมีความรู้ ดังที่ วุฒิ พลตรีและคณะ (2547, 40) ได้เสนอแนวในการปฏิบัติ ตามหลักคุณธรรมจริยธรรมตามทฤษฎีของผู้สอนว่าผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานและการอยู่ร่วมกันของสังคม ครูและผู้ปกครองควรร่วมมือกันและจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน ควรให้นักเรียนได้นำหลักสูตรธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ประเสริฐ เกษครเอี่ยม (2545, 175) ได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทพทันอนุสรณ์ โดยการใช้สมาธิ ผลการประเมินพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในด้านต่างๆ ดีขึ้นจากเดิมรวมทั้งจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียน “0” “ร” “ม.ส.” มีจำนวนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (วิชาการ, 2545, 212) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทั้งปวง ถ้าเด็กไม่รู้จักปลดปล่อยความทุกข์ระทมที่กระหน่ำตัวเด็กได้ เด็กก็ย่อมไม่มีสติปัญญา ไม่มีสมาธิที่จะเรียนอย่างอื่นได้

สืบเนื่องการประชุม เรื่อง หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนาหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา และการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 โดย พ.ด.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเป็นประธานในที่ประชุม ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวนิช ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย ได้เสนอให้มีโรงเรียนที่สอนเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่า “โรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนา” และในปีการศึกษา 2556 ให้มีโรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนาเป็นการนำร่องจังหวัดละ 2 โรงเรียนต่อมา ดร. สิริภามณีนรินทร์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเรียกโรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนานี้ว่า “โรงเรียนวิถิปุทธ” มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในรุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 89 โรงเรียน จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดรับสมัครโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจนถึงวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 มีโรงเรียนวิถิปุทธทั่วประเทศกว่า 15,000 โรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, 20)

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จึงได้จัดให้มีโรงเรียนรูปแบบใหม่ขึ้น คือ โรงเรียนวิถิปุทธ ซึ่งเป็นโรงเรียนปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา โดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือมีปัญญาและเข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรพัฒนาโดยจัดสภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักปัญญาวัตรธรรม 4

ในปีงบประมาณ 2550 กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจในการดำเนินการจัดการศึกษาให้ประชากรในวัยเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้และเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเป็นแนวทางให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาไปดำเนินการในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน

การดำเนินการจัดสภาพของโรงเรียนวิถิปุทธประกอบไปด้วย ด้านกายภาพ คืออาคารสถานที่ ห้องเรียนแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ด้านกิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิตเช่นกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติต่อกัน ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู ด้านบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนปฏิบัติการ การประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, 16)

จากนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหา แนวคิดและผลงานของการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะตลอดจนแนวทางที่สำคัญ ในการดำเนินงานจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานในโรงเรียนวิถิปุทธบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการส่งเสริมและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมอันพึงประสงค์ในเด็กและเยาวชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารจัดการ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารจัดการ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 16 โรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 344 คน รวมจำนวน 360 ประชากร
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2558 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้แก่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 16 คน ครูผู้สอน 170 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 186 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนา ตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ได้พัฒนาการกิน อยู่ คู่ พัง ให้เป็น โดยผ่านกระบวนการ ทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต

2. โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ได้พัฒนาการกิน อยู่ คู่ พัง ให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนิน ชีวิตเพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาให้กับนักเรียน มีกระบวนการดำเนินการ 5 กิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน หมายถึง การดำเนินการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน โดยจัดกิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรในห้องเรียน ได้แก่ การเรียนในกลุ่มสาระต่างๆ และการเรียนธรรมศึกษา

2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนแก่นักเรียนนอกเหนือจาก การเรียนในชั้นเรียน ได้แก่ กิจกรรมหน้าเสาธง และกิจกรรมประจำสัปดาห์

2.3 กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนและครู ได้ร่วม พิธีทางศาสนา บำเพ็ญกุศลเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาและจัดนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนา

2.4 กิจกรรมพิเศษ หมายถึง อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน โดยจัดกิจกรรม ที่พิเศษที่นอกเหนือจาก 3 กิจกรรมแรก ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญที่ไม่ใช่วันสำคัญทางศาสนา

2.5 กิจกรรมส่งเสริมเด็กดี ได้แก่ กิจกรรมต้นไม้อุทิศได้/ป้ายคติธรรม กิจกรรมจัด นิทรรศการทางศาสนา ค่ายคุณธรรม และบรรพชาสามเณรและศีลจารีณีเฉลิมพระเกียรติ

3. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการของโรงเรียนโดยนำหลักธรรม พระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารจัดการ

3.1 ด้านกายภาพ หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธ ได้จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำ โรงเรียนและประจำห้องเรียน มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ จัดอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ให้ความร่วมมือกัน สงบ ใกล้เคียงธรรมชาติ รวมถึงห้องเรียน ห้องบริหารจัดการ โรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมาทุกชนิด

3.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธ ได้จัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนกินเป็น อยู่บ้าน คู่เป็น ฟังเป็น จัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบช่วยเหลือดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่ สาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม มีการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งศาสนพิธีต่างๆ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การกราบพระ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน มีกิจกรรมรับศีล กิจกรรมทำสมาธิ การพิจารณาอาหารก่อนรับประทานกิจกรรมสวดมนต์สุดสัปดาห์ พิธีแสดงตนพุทธมามกะ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา

3.3 ด้านการเรียนการสอน หมายถึง สถานศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพระพุทธศาสนา ประสานความร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้พุทธศาสนา สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการ (สอดแทรกคุณธรรม) หรือหลักไตรสิกขาในกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมเป็นฐานการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

3.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธ ได้ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ใฝ่เรียน มีการเคารพอ่อนน้อม กาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารและครูสอนลด ละ เลิกอบายมุขถือศีล 5 พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติตนต่อผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์และจริงจังในการปฏิบัติงาน มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ครูมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมลด ละ เลิก อบายมุขถือศีล 5 และปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี

3.5 ด้านบริหารจัดการ หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธ ได้ร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และวัดในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สถานศึกษามีวิสัยทัศน์ เป้าหมายแผนพัฒนาสถานศึกษามีคณะดำเนินการ คณะกรรมการที่ปรึกษา สถานศึกษาปลูกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนา สถานศึกษามีการนิเทศ กำกับติดตาม ตรวจสอบผลการประเมินผล มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้

4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง แนวทางในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดการพัฒนาการจัดสภาพของโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่

4.1 ด้านกายภาพ หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธ ได้มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โดยจัดให้มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ มีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัส ติดตามที่ต่างๆ มีความสะอาด ร่มรื่น มีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรม และไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน 100%

4.2 ด้านกิจกรรมวันพระ หมายถึง โรงเรียนวิถิปุทธ ได้มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโดยจัดให้ใส่เสื้อขาวทุกคน ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์ รับประทานอาหารมังสวิรัตินึ่งมือกลางวัน และสวดมนต์แปล

4.3 ด้านการเรียนการสอน หมายถึง โรงเรียนวิถิปุทธ ได้มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโดยจัดให้มีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนเช้า – บ่าย ทั้งครู และนักเรียน บูรณาการวิถิปุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ และครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4.4 ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนวิถิปุทธ ได้มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโดยจัดให้รักษาศีล 5 ยั้งง่าย ใหว่สวย กราบงาม ก่อนรับประทานอาหาร จะมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหารไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ และมีนิสัยใฝ่รู้ ผู้สั่งยาก

4.5 ด้านการส่งเสริมวิถิปุทธ หมายถึง โรงเรียนวิถิปุทธ ได้มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโดยจัดให้ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน ไม่ดูค่านักเรียน บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนมีการประชุมทุกครั้ง ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน โฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรมะศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย และมีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้เป็นแนวทางหรือข้อมูลสารสนเทศนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพในโรงเรียน
3. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ทราบปัญหา จุดเด่น จุดด้อยของการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป
4. สถานศึกษาอื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัด นครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ
2. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
3. การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ
4. มิติในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
5. ความเป็นมาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิตเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 ที่ประชุมได้หารือถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลเพื่อที่จะนำพาเด็กไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตามโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาศักยภาพเป็นคนดีคนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการนำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้ง อีกทั้ง ดร. สิริกรมณินทร์ อธิบดีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคณะได้กราบขอคำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถีพุทธจากพระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตโต) ณ วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ 2546

นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูงได้ไปกราบขอคำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้จาก พระเทพโสภณ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งนิมนต์ ท่านมาให้อธิคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรกได้ข้อสรุปเบื้องต้นถึงหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถีพุทธในเรื่องสำคัญกล่าวคือภาพสรุปโรงเรียนวิถีพุทธครอบคลุมความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธและแนวทางการบริหาร โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

กล่าวโดยสรุปโรงเรียนวิถีพุทธคือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนา มาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษาเน้นรอบการพัฒนา ตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

จุดเน้น โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้หลักไตรสิกขาคือศีลสมาธิ ปัญญาอย่างบูรณาการผู้เรียน ได้เรียนรู้โดยผ่านการพัฒนาการกิน อยู่ฟังเป็น คือ มีปัญญารู้เข้าใจ ในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา

ลักษณะ โรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตาม หลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวัชรธรรม 4 ประการคือ

1. สัมปยุตสังเสวะคือ การอยู่ใกล้กันดี ใกล้ผู้รู้มีครูอาจารย์ดีมีข้อมูลดีมีสื่อที่ดี
2. สัทธัมมัสสวนะ คือ เอาใจใส่ศึกษาโยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการคือมีกระบวนการคิด วิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี
4. ธัมมานุธรรมปฏิบัติคือความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การจัดสภาพของโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วยด้านกายภาพคือ อาคารสถานที่ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมเป็นต้นด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตเช่น กิจกรรมประจำวันกิจกรรม วันสำคัญกิจกรรมนักเรียนต่างๆ ด้านการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้จนถึงกระบวนการเรียนการสอนด้านบรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียนนักเรียนกับนักเรียนหรือครูกับครู เป็นต้น และด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์จุดเน้นการกำหนดแผนปฏิบัติการการสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่องซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียน ตามระบบไตรสิกขาดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพดังเช่นการจัดด้านกายภาพควรเป็นธรรมชาติ สภาพชวนให้มีจิตใจสงบส่งเสริมปัญญากระตุ้นการพัฒนาศรัทธาและศีลธรรมกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้นให้การกินอยู่ ดู ฟังดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าแท้ด้านการเรียนการสอน บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์เอื้ออาทรเป็นกัลยาณมิตร ต่อกันส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตาและวัฒนธรรมแสวงปัญญา เป็นต้น

การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธมีขั้นตอนสำคัญเช่นการเตรียมการเตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้องแผนงานทรัพยากรที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนาการดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาวัชรธรรมในการพัฒนา

ผู้เรียนการดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้นขั้นต่อมาคือการดูแลสนับสนุน ใกล้เคียงด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันที่จะทำให้การพัฒนานักเรียนและงานดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อจากนั้นมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยอิทธิบาท 4 และหลักอุปัฏฐาธรรมคือความไม่สั่นโยนในกุศลธรรมและความไม่ระย่อในการพากเพียรเป็นต้นขั้นสุดท้ายของกระบวนการบริหาร แต่เป็นฐานสู่การพัฒนาในลำดับต่อไปคือขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ลักษณะการเกี่ยวคู่สัมพันธ์ โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชนจะมีลักษณะของการร่วมมือทั้งสถานศึกษากับ วัดและสถาบันต่างๆ ในชุมชนด้วยศรัทธาและฉันทะที่จะพัฒนาทั้งนักเรียนและสังคมตามวิถิปุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนากุศลธรรมและคุณลักษณะบุคลากรการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธแม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญแต่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างดีทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะสอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เห็นการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถิปุทธเช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพัฒนาตนให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งมละเลิกอบายมุขการถือศีล 5 เป็นนิจความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์และการเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นต้น

กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนวิถิปุทธหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษานั้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกินอยู่คู่พึงให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, 7)

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถิปุทธคือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ

พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลก และมีชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือ การกินอยู่คู่พึง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวช ผู้มุ่งมี

ชีวิตที่บริสุทธิ์และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมกับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการเรียกว่าไตรสิกขา คือ อริสติกขา อริจิตตสิกขา และ อริปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่าศีลสมาธิปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากายความประพฤติจิตใจและปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัยอีกมีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่อยากจะหาคำความรู้อื่นใดมาเทียบได้

การศึกษาของกุลบุตรธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทยมีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนแต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในยุคปัจจุบันแม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่แต่ก็มิได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษาแต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกน ในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความล้มเหลวของพระพุทธธรรมและจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต ด้วยคุณค่าอันอันันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัยทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบันเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติกำหนดที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนดีเก่ง มีความสุขอย่างแท้จริงอันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธ” อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป

รูปแบบของโรงเรียน

1. ลักษณะจุดเด่น

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษาซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกินอยู่คู่ พึ่งเป็นคือสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปร โด โฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่ผู้เรียนได้ศึกษา ปฏิบัติ อบรม ทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคมสมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพมีสมรรถภาพมีจิตใจที่มุ่งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมี

ศักยภาพในการจัดการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความพากเพียรระบบ พัฒนาผู้เรียน ไตรสิกขา

2. สภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาจัดสภาพในทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักธรรม อย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกินอยู่ดูฟังเป็นมีวัฒนธรรมแสวง ปัญหาทั้งนี้การ จัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวัชระ 4 ประการ (อังคตจุกนิยาย หมวดที่ 21,248) คือ

- 1) สัมปยุตตสังเสวะ หมายถึงการอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครู อาจารย์มี ข้อมูล มีสื่อที่ดี
- 2) สัทธัมมัสสวนะ หมายถึงเอาใจใส่ศึกษาไทยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี
- 3) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและ ถูกวิธี
- 4) รัชมานุชัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิได้และ ดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

ปัญญาวัชระ 4 ประการนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้อย่าง ชัดเจนสำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่างๆ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพ

สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม การพัฒนาศีลสมาธิ และปัญญาเช่นมีศาลาพระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย อยู่เสมอมีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรมบริหารจิตเจริญภาวนาเหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการ ผู้เรียนหรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติชวนมีใจสงบซึ่งมีหลักการ โรงเรียนวิถิปุทธกับชุมชนซึ่งประกอบด้วยบ้านวัดและสถานบันอื่นๆ ในชุมชน มีความเป็นกัลยาณมิตร ต่อกันมีความร่วมมือกันในด้านกายภาพของสภาพโรงเรียนวิถิปุทธเพื่อเป็นประโยชน์ร่วมกันมีผล ให้นักเรียนที่เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของทุกฝ่ายเพื่อจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนวิถิปุทธให้ เหมาะสมกับโรงเรียนวิถิปุทธด้านอาคารสถานที่ของ โรงเรียนวิถิปุทธต้องเอื้ออำนวยในเรื่องของ การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอาคารสถานที่ต้องมีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย มีอากาศที่บริสุทธิ์และปลอดโปร่งเพื่อที่จะให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมีความต้องการที่จะศึกษาและ หาความรู้ได้มากขึ้นด้านห้องเรียนควรที่จะส่งเสริมให้กับมีการคิดปฎิบัติคุณธรรมและ

จริยธรรม เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ในการเรียนการสอนส่วนด้านชุมชนต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือแก่สถานศึกษาให้มากและเต็มความสามารถโดยเฉพาะอย่างยิ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิธรรมภูมิปัญญาคุณธรรมและจริยธรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้นแก่ชุมชนสังคมด้วยเมตตาธรรมและด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้เกิดความเจริญอกงามและสันติสุขสถานศึกษาอาจดำเนินงานตามวิสัยทัศน์และปฏิบัติการของสถานศึกษาซึ่งตัวบ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องจนบังเกิดผลที่ชัดเจนทั้งในด้านบริหารจัดการต่างเช่นทางด้านกายภาพ เป็นต้น

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศีลสมาธิและปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของการกินอยู่ดูฟังด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมตัวอย่างนี้

- 1) มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)
- 2) มีกิจกรรมรับศีลหรือทบทวนศีลทุกวันอาจเป็นบทกลอนหรือเพลงเช่นเดียวกับกิจกรรมแผ่เมตตา (เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข)
- 3) มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิท่องอาขยานเพื่อสมาธิสวดมนต์สร้างสมาธิหรือทำสมาธิเคลื่อนไหวอื่นๆ เป็นประจำวันหรือก่อนเรียน (เพื่อพัฒนาสมาธิ)
- 4) มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน (เพื่อให้กินเป็นกินอย่างมีสติมีปัญญาเข้าใจ)
- 5) มีกิจกรรมอาสาตาดิวิเศษปฏิบัติวินัยหรือศีล (เพื่อให้อยู่เป็นอยู่อย่างสงบสุข) มีกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรม (ศีลสมาธิปัญญา) ประจำวัน(เพื่อให้อยู่เป็น)
- 6) มีการสวดมนต์ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ (เพื่อพัฒนาศีลสมาธิปัญญา)
- 7) มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรงการทำความดี)
- 8) ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล/วินัยด้วยปัญญา)

กิจกรรมที่เกื้อกูลสัมพันธ์ในด้านพื้นฐานวิถีชีวิต

- 1) สถานศึกษา บ้าน วัดชุมชนดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันตามประเพณีเช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษาการทอดกฐินผ้าป่ากิจกรรมวันพ่อและแม่

2) ผู้บริหารสถานศึกษานำสถานศึกษาร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชนเช่นกิจกรรมทำความสะอาดวัดซึ่งอาจจัดในช่วงโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมอื่นๆ เช่น นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชราหรือเด็กกำพร้า

3) สถานศึกษาต้องเป็นของชุมชนโดยเปิดต้อนรับผู้ปกครองและชุมชนตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ เช่นดูแลความสะอาดของโรงอาหารดำเนินการเชิญผู้ทางภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนามาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้

4) เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนได้ในวันหยุดทั้งสนามกีฬาหอประชุม

5) เป็นศูนย์กลางในด้านวิชาการวิชาชีพเช่น การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพต่างๆ จัดร้านค้าของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปกครองนำผลผลิตทางการเกษตรมาขาย โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดูแลกิจการ

6) โรงเรียนร่วมกันกับวัดในชุมชนจัดการเรียนการสอนแบบธรรมศึกษากิจกรรมทางด้านศาสนาเช่นนิมนต์พระมาแสดงพระธรรมเทศนาเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ แก่เยาวชน

7) จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาบ้านวัดชุมชน เช่น จัดการแข่งขันกีฬาจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศโดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมนำอาหารมารับประทานร่วมกันจัดค่ายครอบครัว

8) เสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียนช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาครอบครัว

9) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์หรือวารสารสถานศึกษาเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง

10) ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้ทำความดีทั้งครูอาจารย์นักเรียนและบุคลากรของสถานศึกษาและบุคลากรในชุมชนเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไปเพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีของคนในชุมชน

ด้านการเรียนการสอน

สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเช่น

1) หลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สะท้อนการพัฒนาไตรสิกขาซึ่งประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถีพุทธ

ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งแนวคิดหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนคือ การบูรณาการหลักสูตรรวมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge: K) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude : A)และการฝึกฝนหลักสูตร (Practice : P) ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษาหรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะนำสู่จัดการเรียนรู้ต่อไป

2) การจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการเรียนรู้และปฏิบัติหรือโรงเรียนต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุดซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวันประจำสัปดาห์หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิตซึ่งถ้าโรงเรียนเลือกกำหนดและเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนอีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กินอยู่คู่ ฟังเป็น”

3) การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ออกปฏิบัติ หรือเชื่อมการเรียนรู้สู่หลักสูตรในการพัฒนาตนเองและผู้อื่น

4) ประสานร่วมมือกับวัด / คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาในบริบทต่างๆ

5) การเรียนการสอนวิถีพุทธสู่วิธีการเรียนรู้

5.1) บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การเรียนรู้เข้าใจความจริง

5.2) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ทั้ง โดยตรงและทางอ้อม ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

5.3) ประสานความร่วมมือวัดคณะสงฆ์และชุมชนในการจัดการเรียนรู้

6) หลักสูตรสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ

6.1) ปรัชญา

6.2) โยนิโสมนการ

6.3) ไตรสิกขา

6.4) ปัญญาคุณธรรม

7) แนวทางจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วยหลักสูตรสถานศึกษาควรสอดแทรกเพิ่มเติมพุทธธรรมในวิสัยทัศน์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนควรเพิ่มเติมคุณธรรมจริยธรรมในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระเรียนรู้รวมทั้งสอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่นๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

8) ครูผู้สอนและบุคลากรต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดูอยู่ให้เป็น” อย่างสม่ำเสมอ เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนมีเมตตาธรรมความอ่อนโยนอดทนอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนสม่ำเสมอ

ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดูอยู่ให้เป็น” โดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย (กายภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยมุ่งให้นักเรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนและสังคมโดยไม่เบียดเบียนผู้ใดและเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา เช่น “การกินอยู่เป็น” เพื่อยังประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้ หรือ “การดูฟังเป็น” เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ห้องสมุด ห้องพยาบาลห้องกิจกรรมควรที่จะจัดให้มีบรรยากาศที่น่าเรียนเหมาะแก่การเรียนรู้และพัฒนา ไตรสิกขาหรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันมีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อมยิ้มแย้มแจ่มใสการมีความเมตตากรุณาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียนนักเรียนต่อครูนักเรียนต่อนักเรียนและครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นเช่นการลด ละ เลิก อบายมุขการเสียดสี

กระทรวงศึกษาธิการ (2548) หลักการ โรงเรียนวิถีพุทธกับด้านปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งประกอบด้วยบ้านวัดและสถาบันอื่นๆ ในชุมชนมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันเกื้อกูลต่อกันร่วมมือและกันในการพัฒนานักเรียนและพัฒนาชุมชนสังคมในวิถีชีวิตแห่งพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาตนเองมีผลการพัฒนานักเรียนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาจัดระดมสรรพกำลัง ลักษณะต่างๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนางานทุกด้านของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนานักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธบริการวิชาการอาคารสถานที่ร่วมมือสนับสนุนกับชุมชนในการพัฒนาภูมิธรรม ภูมิปัญญาคุณธรรมจริยธรรมและกิจกรรมสัมาอาชีวะต่างๆ แก่กลุ่มสังคมด้วยเมตตาธรรมแล้วด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและสันติสุข สถานศึกษาอาจพิจารณากำหนดและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่าง

เข้มแข็งและต่อเนื่องจนบังเกิดผลที่ชัดเจนทั้งด้านการบริหาร จัดการด้านลักษณะทางกายภาพด้าน บุคลิกภาพและคุณธรรมของครูอาจารย์นักเรียนและบุคลากรของ โรงเรียนจนเป็นภาพที่เห็นได้อย่าง ชัดเจนเช่น ผู้บริหารมีคุณธรรมมีการบริหารจัดการ โดยใช้เมตตาธรรมนักเรียนมีกิริยาวาจาสุภาพมี น้ำใจมีคุณธรรมเป็นลักษณะเปิดกว้างสู่ชุมชนและสังคม พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการปรับปรุง พัฒนาอยู่เสมอและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนด้วยความเกื้อกูลและกันอย่างต่อเนื่อง

ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนสร้างความตระหนัก และศรัทธารวมทั้งเสริมสร้างปัญญาเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและผู้บริหารพยายามสนับสนุน โดยลักษณะต่างๆ และการปฏิบัติตนเองที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีพุทธ

สถานศึกษาวิเคราะห์จัดจุดเน้นหรือรูปแบบรายละเอียด โรงเรียนวิถีพุทธตามความ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาซึ่งแต่ละสถานศึกษามีจุดเน้นและรายละเอียดรูปแบบที่แตกต่าง กันได้เช่นบางสถานศึกษามีจุดเน้นประยุกต์ไตรสิกขาในระดับชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนรู้ รายวิชา) บางสถานศึกษาเน้นประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวมบางสถานศึกษา อาจทำทั้งระบบทุกส่วนของการจัดการศึกษาก็เป็นไปได้

การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องเป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่ ่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยนำข้อมูลในขั้นตอนต่างๆ มาพิจารณาแล้ว กำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดีขึ้นคือการมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะวิริยะ จิต ตะวิมังสา) และอุปัฏฐาธรรม 2 (ความไม่สั่นโคลงในกุศลธรรมและความไม่ระย่อในการพากเพียร) เป็นต้น

การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึง ผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งหรือเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมเป็นต้นและในการประเมินจะเน้นข้อมูล ที่เป็นเชิงประจักษ์เชื่อถือได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้อง ให้ทราบผลการดำเนินงานสั้นๆ และนำข้อมูลเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการอื่นๆ ต่อไป และ ในระบบประกันคุณภาพขั้นต้นมีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการ และการบริหารจัดการ

แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ภาพอรรถนงามของโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและแสดงถึงความพยายามนำหลักพุทธธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน โดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนไปอย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุขและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่ดึงมาควบคู่กันไปสู่คุณค่า เมื่อโรงเรียนพัฒนาสู่วิถีพุทธและได้พัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจน จะสังเกตได้ถึงเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมาที่เปี่ยมไปด้วยความงดงาม และคุณค่า อาทิเช่น

1. นักเรียนได้รับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดีเก่งและมีความสุขพร้อมๆ กันที่ว่ายากจะไม่ว่าสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ
2. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของทั้งผู้ปกครองครูอาจารย์และชุมชนที่ได้รับทราบอีกการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ
3. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมากที่เกื้อกูลการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีลสมาธิและปัญญาผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน
4. บุคลากรในโรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทางงานและวิถีชีวิตให้สภาพการทำงานมีความสุข มีคุณค่าเพิ่ม ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาด สว่าง สงบชัดเจนเพราะความเป็นวิถีพุทธช่วยกล่อมเกลตา
5. โรงเรียนโดย ครูผู้บริหารบุคลากรและนักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมอีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมกว้างให้ตั้งงามยิ่งๆ ขึ้นได้

วิธีปฏิบัติ

แนวการดำเนินการและจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างได้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาอย่างไรก็ตามก้าวอย่างที่ชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากการความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการบนวิธีการดำเนินชีวิตธรรมคาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกินอยู่คู่ฟัง ให้เป็น” คือ ดำเนินชีวิต ได้อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะแนวดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาพเบื้องต้นที่เสนอเป็นแนวคิดแนวทางซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไป ประกอบด้วยประเด็นดังนี้

1. การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ
2. การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้
3. กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา
4. การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวัง
5. การถือกุศลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

ตารางที่ 1 อุดมการณ์ 29 ประการสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านกายภาพ	ด้านกิจกรรม ประจำวันพระ	ด้านการเรียนการ สอน	ด้านพฤติกรรม	
			นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน	ด้านการส่งเสริม วิถีพุทธ
1) มีป้าย โรงเรียนวิถีพุทธ	1) ใส่เสื้อขาว ทุกคน	1) บริหารจิต เจริญ ปัญญา ก่อนเข้า เรียน เข้า-บ้าย ทั้งครู และ นักเรียน	1) รักษาศีล 5	1) ไม่มีอาหาร ขยะภายใน โรงเรียน
2) มีพระพุทธรูป บริเวณหน้า โรงเรียน	2) ทำบุญใส่ บาตร ฟังเทศน์	2) บูรณาการวิถี พุทธ ทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	2) ยิ้มง่าย ไหว้ สวย กราบงาม	2) ไม่ดูค่า นักเรียน
3) มีพระพุทธรูป ประจำห้องเรียน	3) รับประทาน อาหารมังสวิวัติ ในมือกลางวัน	3) ครู พานักเรียนทำ โครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	3) ก่อน รับประทาน อาหารจะมีการ พิจารณาอาหาร รับประทาน อาหารไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหวือ	3) บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนการประชุม ทุกครั้ง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ด้านกายภาพ	ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	ด้านการเรียนการสอน	ด้านพฤติกรรม	
			นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน	ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ
4) มีพุทธศาสนสุภายิต วาเชธรรม พระราชาดำรัสติดตามที่ต่างๆ	4) สวดมนต์แปล	4) ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้	4) ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ	4) ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน
5) มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น		5) ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน เข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	5) มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่สิ่งยาก	5) โสมรุมเพื่อสะท้อนความรู้สึกร่วมกัน เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี
6) มีห้องพระพุทธศาสนาหรือลานธรรม				6) ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี
7) ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน 100%				7) ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรมะศึกษาคตรีเป็นอย่างน้อย
				8) มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1. ด้านกายภาพ 7 ประการ

- 1.1 มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ
- 1.2 มีพระพุทธรูปหน้าโรงเรียน
- 1.3 มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน
- 1.4 มีพระพุทธรูปศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ
- 1.5 มีความสะอาดสงบ ร่มรื่น
- 1.6 มีห้องพระพุทธรูปศาสนาหรือลานธรรม
- 1.7 ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ 100 %

2. ด้านการเรียนการสอน 5 ประการ

- 2.1 บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน เข้า บ่าย ทั้งครู และนักเรียน
- 2.2 บูรณาการวิถีพุทธ ทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2.3 ครู พานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาดีปาด่าห้ละ 1 ครั้ง
- 2.4 ครู ผู้บริหาร และ นักเรียน ทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัด

เป็นแหล่งเรียนรู้

- 2.5 ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนทุกคน เข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. ด้านพฤติกรรม ครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน 5 ประการ

- 3.1 รักษาศีล 5
- 3.2 ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม
- 3.3 ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณาอาหารรับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก

ไม่เหลือ

- 3.4 ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ
- 3.5 มินิสัยใฝ่รู้ สู้งาน

4. ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 8 ประการ

- 4.1 ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน
- 4.2 ไม่ดู ค่า นักเรียน
- 4.3 ชื่นชมคุณความดี หน้าเสาธงทุกวัน
- 4.4 โหมรวมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่นความรู้สึกที่ได้ทำความดี
- 4.5 ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี
- 4.6 ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรมศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย

4.7 บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนการประชุมทุกครั้ง

4.8 มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

5. ด้านกิจกรรมประจำวันพระ 4 ประการ

5.1 ใส่เสื้อขาวทุกคน

5.2 ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์

5.3 รับประทานอาหารมังสวิรัตินมมือกลางวัน

5.4 สวดมนต์แปล

กล่าวโดยสรุปแนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ 7 ประการ ด้านการเรียนการสอน 5 ประการ ด้านพฤติกรรม ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและนักเรียน 5 ประการ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 8 ประการ และด้านกิจกรรมประจำวันพระ 4 ประการ

การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

วิธีการพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบและลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้เป็นข้อเสนอเชิงตัวอย่างหนึ่งที่โรงเรียนสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามเหมาะสมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ : ที่จะให้การจัดโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปโดยสะดวกด้วยศรัทธาและฉันทะ
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ : ที่จะเป็นปัจจัยที่เป็นกิจกรรมเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะปัญหาภูมิธรรม
3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา : ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธซึ่งต้องดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
4. ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด : ที่จะช่วยให้การดำเนินทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยทำที่ความเป็นกัลยาณมิตร
5. ขั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง : ที่จะเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้น ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และอุปัฏฐาธรรม
6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลดำเนินการ : ที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อไป เช่น ในปีต่อไป หรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่นและนำผลสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบขั้นตอนการบริหารจัดการ

แนวการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธโดยสังเขป มีดังนี้

1. การเตรียมการเป็นขั้นตอนการพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้อย่างดีโดยสะดวกซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการเช่น

1.1 การหาที่ปรึกษาแหล่งศึกษาและเอกสารข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนาวิถีพุทธนี้ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือฆราวาสที่เป็นผู้ทรงวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมีศรัทธาและความรู้ชัดในพระพุทธศาสนาถ้าเป็นฆราวาสเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุขเป็นผู้ทรงศีลปฏิบัติธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

1.2 การเตรียมบุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษานักเรียนผู้ปกครองและชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นให้เกิดศรัทธาและฉันทะในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธด้วยปัญญาเข้าใจทิศทางการศรัทธาและฉันทะการพัฒนาร่วมกันความสำเร็จในการพัฒนาคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นได้ไม่ยากสำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลายตั้งแต่วิธีทั่วไปเช่นการประชุมชี้แจงการสัมมนาจนถึงการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายการร่วมกันศึกษาคูงาน เป็นต้น

1.3 การกำหนดเป้าหมายจุดเน้นหรือวิสัยทัศน์และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาว ในธรรมนูญสถานศึกษาและแผนงานการปฏิบัติงานรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดีอันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

2. การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทั้งกายภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาวัชรธรรม 4 ประการ คือ

2.1 การอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี (สปปริสสังเสวะ)

2.2 การใส่ใจศึกษาเล่าเรียนโดยมีฐานของหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสสวณะ)

2.3 การมีกระบวนการคิดที่ดีคิดถูกวิธี โดยมีสภาพและบรรยากาศที่ส่งเสริม

(โยนิโสมนสิการ)

2.4 ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมหรือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสม

(ชัมมานุชัมมปฏิบัติ)

สภาพและองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้เกิดวิถีพุทธ มีตัวอย่างเช่น

1) หลักสูตรสถานศึกษาหน่วยการเรียนรู้ และแผนงานการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สำคัญของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถีพุทธควรคำนึงถึงอย่างยิ่งแนวคิดหนึ่งของการจัดคือ การบูรณาการกิจกรรมทั้งที่เป็นความรู้ (K) ศรัทธา ค่านิยมคุณธรรม (A) และการฝึกปฏิบัติ กิจกรรม (P) ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบ หลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะนำสู่ การเรียนรู้ต่อไป

2) การเตรียมกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียน ของตนมากที่สุดซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำ สัปดาห์หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิตซึ่งถ้าโรงเรียนเลือกกำหนดและ เตรียมการไว้ ล่วงหน้าจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้น เมื่อคนกินอยู่คู่ฟุ้งเป็น” (ป.อ.ปยุตโต)

3) การจัดสภาพกายสถานศึกษาที่ หมายครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ห้องเรียนแหล่ง เรียนรู้สภาพแวดล้อมอาณาบริเวณของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงการจัดให้เหมาะสม และมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุดทั้งที่ผ่านระบบ การเรียนรู้ตามหลักสูตร สถานศึกษาและผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงมาก “การกินอยู่คู่ฟุ้ง” ในชีวิตประจำวัน

4) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยผ่านการเตรียมการการมอบหมายการรับผิดชอบ ของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลายอาทิการกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่าง ที่ดีการยกย่องผู้ทำดีการปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

3. การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาจุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ นักเรียน ของสถานศึกษาโดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการทั้งในกิจกรรม การเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม “การกินอยู่คู่ฟุ้งให้เป็น” เป้าหมาย การพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาที่ยังองค์กรร่วมของชีวิตที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ ในที่สุดนอกจากการพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้วสถานศึกษาจำต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากร ของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครูและผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นยังบุคลากรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขามากเท่าไรจะส่งผลดีต่อ การช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้นแนวทางการพัฒนาบุคลากร และลักษณะบุคลากร ที่เหมาะสม โรงเรียนวิถีพุทธจะได้นำเสนอในลำดับต่อไปการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบไตรสิกขานี้จะดำเนินการได้ดีหากในขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการ จัดสภาพและองค์ประกอบ

และชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิดดำเนินการได้อย่างดีเพราะต่างเป็นเหตุ ปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการ พัฒนาผู้เรียน

4. การดูแลสนับสนุนใกล้ชิดเป็นขั้นตอนสำคัญในการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการ พัฒนาไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพทั้งนี้ลักษณะของการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะ ของความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกันปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือต่องานกิจกรรม ที่สำคัญของขั้นนี้คือการนิเทศติดตามที่จะดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ฯลฯ การสนับสนุนทั้งทรัพยากร ข้อมูลและเครื่องมือต่างๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปอย่างราบรื่นการรวบรวมข้อมูลและการะ ประเมินผลระหว่างดำเนินการอันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไปหรือแม้เป็นข้อมูล ในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

5. การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องเป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อ เน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องโดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้นๆ มาพิจารณาแล้วกำหนด ปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งนี้องค์ธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุงและ พัฒนางานเป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่องคือการมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอุปญา ตะธรรม 2 (ความไม่สันดาในกุศลธรรม และความระย่อในการพากเพียร) เป็นต้น

6. การประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึง ผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปีหรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเป็นต้นและ จัดการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์เชื่อถือได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สามารถนำสู่การเผยแพร่ หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผน ดำเนินการ อื่นๆ ต่อไป และในระบบประกันคุณภาพขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้อง ยอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ

การจัดวิธีพุทธวิถีการเรียนรู้

1. หลักการจัดวิธีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

1.1 บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การเข้าใจ ความจริง

1.2 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ทั้งโดยตรงและทางอ้อม

1.3 ประสานความร่วมมือ วัด/คณะสงฆ์และชุมชนในการจัดการเรียนรู้

2. หลักธรรมที่สำคัญสู่การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ

2.1 ปรัตตัญญู

2.2 โยนิโสมนสิการ

2.3 ไตรสิกขา

2.4 ปัญญาวุฒิชรรม

กล่าวโดยสรุปการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นกระบวนการบริหารที่จะจัดโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปโดยสะดวกศรัทธาและฉันทะเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาวุฒิชรรมและการดำเนินการทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร โดยการเน้นย้ำการพัฒนาด้วยหลักอิทธิบาท 4 และหลักอัญญาธรรม 2 มีขั้นตอนสำคัญ เช่น การเตรียมการเตรียมทั้งบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากรที่มุ่งเน้น สร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนาการดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาวุฒิชรรมในการพัฒนาตัวผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น ขึ้นต่อมาคือการดูแลสนับสนุนใกล้ชิดด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันที่จะทำให้การพัฒนา นักเรียนและงานดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยอิทธิบาท 4 และหลักอัญญาธรรม 2 คือ ความไม่สันโดษในกุศลธรรมและความไม่ระย่อ ในการพากเพียรเป็นต้นขั้นสุดท้ายประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานร่วมกันลักษณะการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนจะมีลักษณะของการร่วมมือทั้งสถานศึกษาบ้านวัดและสถาบันต่างๆ ในชุมชนด้วยศรัทธาและฉันทะที่จะพัฒนาทั้งนักเรียนและสังคมตามวิถีแห่งพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันการพัฒนามูลฐานและคุณลักษณะบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธแม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญแต่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างดี ทั้งการให้เป็นผู้จัดการเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะสอนให้รู้ทำให้ดู อยู่ให้เป็นการพัฒนามูลฐานของสถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถีพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาตน ให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งามลด ละ เลิก อบายมุข การถือศีล 5 เป็นนิจความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดูฟังให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิตลักษณะจุดเน้น โรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษา ในระบบปกติที่นำหลักธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบ การพัฒนาผู้เรียน

โดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา ทั้งในการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคมสมาธิหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพมีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุขและปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิดการแก้ปัญหาที่แบบคยา (โยนิโสมนติการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายามระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขานี้

สถานศึกษาอันประกอบด้วยผู้บริหารครูอาจารย์ตลอดจนบุคลากรในวงการศึกษากว้างออกไปทั่วถึงชุมชนและสังคมทั้งหมดล้วนเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยกันชักนำส่งเสริมกล่อมเกลานักเรียนใช้กลไกแห่งโยนิโสมนการความรู้ความคิดของตนขับเคลื่อนตัวเองให้ก้าวไปในวิถีแห่งไตรสิกขาซึ่งการดำเนินการในโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) โดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนสร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมสร้าง ปัญญาเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการบริหารจัดการร่วมกันทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุน โดยลักษณะต่างๆ และการปฏิบัติตนเองที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, 21)

มหาเถรสมาคมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ

ต่อมามีการประชุมเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาคทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกายพร้อมผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งที่ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการมีสมเด็จพระพุฒาจารย์เป็นประธาน ดร. สิริกร มณีรินทร์ ได้กล่าวขอความอนุเคราะห์พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธนอกจากนี้ที่ประชุมยังได้กำหนดแนวทางในการอบรมพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยมีเจ้าคณะภาคทุกภาคเป็นเจ้าภาพหลักมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงานทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคมเรื่องการจัดอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา (การประชุมพระสังฆาธิการประจำปี, 2545, 38)

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธทำให้คณะสงฆ์มีโอกาสดีมากเพราะทางฝ่ายบ้านเมืองได้เปิดโอกาสให้เข้าไปสอนและอุปถัมภ์โรงเรียนวิถีพุทธเพราะถ้าโรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จโดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากขึ้นและไม่ได้ทำกันชั่วคราวแบบไฟไหม้ฟางแล้วเด็กและเยาวชนไทยก็จะเข้าถึงพระพุทธศาสนาเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีเมื่อมองในมุมนักกิจการของโรงเรียน

วิถีพุทธก็จะเป็นช่องทางที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาสมเด็จพระพุทธาจารย์ได้เตือนคณะสงฆ์ในที่ประชุมหลายครั้งว่าโรงเรียนวิถีพุทธเปิดโอกาสอย่างดียิ่งให้พระสงฆ์ได้พิสูจน์ฝีมือในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนสมัยก่อนพระสงฆ์ต้องไปขอสอนเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ แต่เมื่อถึงวันนี้โรงเรียนมานิมนต์ถึงวัดเพื่อให้พระสงฆ์ไปช่วยสอนโรงเรียนวิถีพุทธพระสงฆ์ต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมเพื่อช่วยให้โรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จถ้าพระสงฆ์ไม่แสดงฝีมือในครั้งนี้ก็เท่ากับตกรถไฟขบวนสำคัญทีเดียว

สมเด็จพระพุทธาจารย์ในฐานะประธานกรรมการมหาเถรสมาคมได้เสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธมหาเถรสมาคมพิจารณาแล้วมีมติให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธมหามหาเถรสมาคมนี้อธิบายลักษณะโรงเรียนวิถีพุทธไว้ชัดเจนน่าสนใจจึงขอคัดมาให้อ่านดังต่อไปนี้

สมเด็จพระพุทธาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชประธานกรรมการมหาเถรสมาคมปรารภว่า “กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนให้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐาน การดำเนินชีวิตโรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมา ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม 3 ประการคือไตรสิกขาได้แก่ศีลสมาธิปัญญาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้”

โรงเรียนวิถีพุทธกับโรงเรียนระบบปกติทั่วไป

คำว่าวิถีก็คือมรรคหรือแนวทางวิถีพุทธจึงหมายถึงแนวทางดำเนินชีวิตแบบชาวพุทธ (Buddhist Way of Life) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบชาวพุทธถ้าจะถามว่าหลักธรรมอะไรเป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตแบบชาวพุทธคำตอบก็คือมรรคมืองค์แปดเป็นวิถีชีวิตแบบชาวพุทธมรรคมืองค์แปดสรุปลงในไตรสิกขาได้ดังนี้

1. สัมมาวาจาสัมมากัมมันตะสัมมาอาชีวะเป็นอริสัสสิกขา (ศีล)
2. สัมมาวายมะสัมมาสติสัมมาสมาธิเป็นอริจิตตสิกขา (สมาธิ)
3. สัมมาทิฏฐิสัมมาสังกัปปะเป็นอริปัญญาสิกขา (ปัญญา)

ดังนั้นวิถีพุทธจึงหมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขาคือศีลสมาธิปัญญาโรงเรียนวิถีพุทธหมายถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana 4 คือพัฒนาการทางกาย สังคมจิตและปัญญากระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนวิถีพุทธ

ต้องบูรณาการ ไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและกิจกรรมต่างๆ ในหลักสูตรนั้นคือ มีศีลสมาธิปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมเข้าด้วยกันกล่าวคือ อย่างหนึ่งก็คือโรงเรียน ผูกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้นผู้เรียนต้องปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาลดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีไตรสิกขาในขณะที่กินอยู่ ดูและฟังซึ่งเป็นกิจกรรมประจำวันของนักเรียน

สรุปว่าโรงเรียนวิถิปุทธต้องผูกอบรมผู้เรียนให้กินอยู่ดูและฟังเป็นคำว่า “เป็น” ในกรณี หมายถึงกินอยู่ดูและฟังตามหลักไตรสิกขานั้นเองเมื่อมีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือพัฒนา ดังกล่าวมาแล้วผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนจะได้รับพัฒนาการทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกัน ได้แก่

1. พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา)
2. พัฒนาการทางสังคม (ศีลภาวนา)
3. พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา)
4. พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา)

บางคนอาจตั้งข้อสงสัยว่า เนื่องจากพัฒนาการทั้ง 4 ด้านถือเป็นเป้าหมายของโรงเรียน โดยปกติทั่วไปอยู่แล้วดังที่เรามักได้ยินกันมาเสมอๆ ว่าการศึกษาไทยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดีและมีความสุขถ้าโรงเรียนวิถิปุทธก็กำหนดให้พัฒนาการทั้ง 4 ด้านเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา เหมือนกันแล้วโรงเรียนวิถิปุทธก็ไม่ต่างจาก โรงเรียนปกติทั้งหลายคำตอบชัดเจนในเรื่อง นี้ปรากฏ ในมติมหาเถรสมาคมที่อ้างมาแล้วข้างต้นว่า “โรงเรียนวิถิปุทธ” หมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไป แต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนา ผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษานั้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ

โรงเรียนวิถิปุทธเหมือนกับโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่เน้นพัฒนาการ 4 ด้านของผู้เรียน เป็นเป้าหมายดังนั้นผู้เรียนในโรงเรียนวิถิปุทธก็ต้องศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพเหมือนผู้เรียนโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่โรงเรียนวิถิปุทธจะถือว่าพัฒนาการ 4 ด้าน เป็นเป้าหมายแบบบูรณาการ ที่จะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ทุกด้าน โดยไม่แยกเป็นส่วนๆ เหมือนโรงเรียนระบบปกติทั่วไปเราจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนระบบปกติทั่วไปบางแห่งจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งแต่ไม่ดีบางแห่งจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดีแต่ไม่เก่งบางแห่งจะเน้นให้ผู้เรียนคนเก่งและดี แต่ไม่มีความสุข โรงเรียนวิถิปุทธจะเน้นเป้าหมายแบบบูรณาการคือผู้เรียนเป็นคนที่ทั้งเก่งทั้งดีและทั้งมีความสุข

คำว่า “เป้าหมายแบบบูรณาการ” ในกรณีนี้หมายความว่านอกจากความเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขจะเป็นคุณลักษณะที่ต้องไปด้วยกันอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วคุณลักษณะทั้ง 3 ประการ ยังมีปฏิสัมพันธ์แบบเกื้อหนุนส่งเสริมกันและกันอีกด้วยเช่น การเป็นคนดีด้วยศีลจะทำให้มีวินัย

ในการเรียนผลที่ตามมาคือเรียนเก่งขึ้นการเป็นคนมีความสุขด้วยสติและสมาธิจะทำให้ตั้งใจเรียน และเรียนเก่งขึ้นการเป็นคนเก่งด้วยปัญญาจะทำให้เป็นคนดีที่ไม่เห็นแก่ตัว

พุทธศาสนากับการพัฒนาการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาการศึกษาสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ผู้ประชาชนสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่อาศัยหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนมาช้านานแล้วจนกระทั่งพระพุทธศาสนากลายเป็นวัฒนธรรมและอารยธรรมของคนไทย แต่หลังจากที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศตามประเทศที่เจริญทางด้านวัตถุโดยหันหลังให้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสังคมไทยจึงมีมีภาวะและสัญญาแห่งการเสื่อมถอยตัวขึ้นทุกขณะไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมความทุจริตคอร์รัปชันปัญหาด้านยาเสพติดยอกพวกตีกันและความขาดแคลนทางศีลธรรมปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นและเพิ่มทวีความรุนแรงอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าสังคมไทยจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนา การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมอย่างเร่งด่วนให้สังคมรอดพ้นจากความพินาศทางศีลธรรมเพื่อให้สมาชิกของสังคมได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านแนวคิดที่จะนำเอาหลักพุทธธรรมมาพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตนและเพื่อส่วนรวมนั้นท่านพุทธทาสกล่าวว่าจะต้องจัดการศึกษา ให้มีสิ่งทีเรียกว่าบรมศึกษา ให้เด็กรู้ว่าเกิดมาทำไมซึ่งนั่นหมายถึงได้รวมเอาเรื่องบรมธรรมเข้าไปไว้ในหลักสูตรของการศึกษา ให้เด็กรู้จักความกตัญญูต่อพ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ตามหลักพุทธศาสนาถือว่า พรหมมาติมาตาปิโตโรบิดา มารดา คือ พรหมของลูกดังนั้นการศึกษาไม่ใช่มีเป้าหมายหลัก เพื่อการมีชีวิตรอดอย่างเดียว แต่ต้องกำจัดเสียงซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์เพื่อให้มนุษย์มีสิ่งที่ดีที่สุด นั่นคือบรมธรรม

พระเทพกวี (อ้างถึงใน ทศนีย์ สิทธิสุวรรณ, 2545, 21) แห่งวัดป่าดาราภิรมณ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ทัศนะที่น่าสนใจไว้ว่าพระสงฆ์ไม่สามารถมุ่งสอนแต่ธรรมเพียงอย่างเดียวเพราะพระพุทธศาสนามีหลักการมากมายแต่การปฏิบัตินั้นมีน้อยดังนั้นนอกจากพระสงฆ์จะต้องพัฒนาจิตใจและอบรมสั่งสอนประชาชนแล้วพระสงฆ์ควรจะทำให้การพัฒนาด้านวัตถุเสริมแก่ประชาชนด้วยท่านจึงได้กำหนดหลักในการทำงานไว้ 4 ประการดังนี้คือส่งเสริมกสิกรรมมุ่งสอนวิชาดำรงศาสนา พัฒนาท้องถิ่นรวมทั้งพยายามทำความเข้าใจต่อการพัฒนาที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านให้ได้คือการปรับปรุงแก้ไขและปรับปรุงประสานสิ่งแวดล้อมสิ่งเก่าและสิ่งใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนำพุทธศาสนามาพัฒนาการศึกษาเพื่อสังคมดังกล่าว มาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่จำเป็นของสังคมอันจะขาดไม่ได้แม้จะถูกกระทบกระทั่งหรือตกต่ำในบางคราวทั้งนี้เพราะชีวิตมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยวัตถุประการเดียว วัตถุไม่สามารถสนองตอบความต้องการที่ไม่รู้จักจบสิ้นของมนุษย์คุณค่าทางจิตใจจึงยังคงมีความหมายยิ่งสภาพสังคมมีลักษณะผันผวนเต็มไปด้วยความขัดแย้งและจะทวีความรุนแรงในการตัดสิ้นความ

ขัดแย้งก่อให้เกิดทางสภาวะอันไม่พึงปรารถนาจนทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นร่วมกันที่จะต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ไขสภาวะดังกล่าว ดังนั้นศาสนาจึงถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะที่เป็นแกนกลางของจิตใจเป็นกรอบแห่งความประพฤติของประชาชนในสังคมและการที่พระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนในการที่จะนำหลักพุทธธรรมมาเผยแผ่และพัฒนาสังคม ตลอดจนควรที่จะมีหน้าที่ที่ในการพัฒนาสังคมด้วยเพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้มากขึ้นดังเช่นในอดีตที่วัดและพระมีความหมายและมีคุณค่าต่อสังคมมาก

ซึ่งได้สรุปหลักการสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ไว้ว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกลมกลืนมาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธคือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตมีบริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปได้อย่างชัดเจน

ภาพอันงดงามของโรงเรียนวิถีพุทธเป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและแสดงถึงความพยายามนำหลักธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างชัดเจน โดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างดีที่สุดพร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุขและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่ดั่งใจควบคู่กัน ไปสู่คุณค่าเมื่อโรงเรียนพัฒนาสู่วิถีพุทธและได้พัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนจะสังเกตได้ถึง ความเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมาที่เปี่ยมไปด้วยความงดงามและคุณค่า อาทิเช่น

1. นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดีเก่ง และมีความสุขพร้อมๆ กันที่ว่ายากจะไม่ยากสำหรับ โรงเรียนวิถีพุทธ

2. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของทั้งผู้ปกครองครูอาจารย์และชุมชนที่ได้รับทราบอีกการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

3. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมากในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีลสมาธิและปัญญาผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

4. บุคลากรในโรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงานและวิถีชีวิตทำให้สภาพการทำงานมีความสุขมีคุณค่าเพิ่มชีวิตส่วนพัฒนาสู่ความสะอาดสว่างสงบชัดเจน เพราะความเป็นพุทธกลมเกลียว

5. โรงเรียนโดยครูผู้บริหารบุคลากร และนักเรียนเป็นแบบอย่างต่อสังคมอีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมกว้างให้ตั้งมั่งคั่งขึ้นได้

วิธีปฏิบัติแนวการดำเนินการและจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันได้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาอย่างไรก็ตามก้าวอย่างชัดแจ้งจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนทั้งศีลสมาธิปัญญาควบคู่กัน ไปอย่างบูรณาการบนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกินอยู่คู่ฟัง” คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน และจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาโดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาผู้เรียนสามารถกินอยู่คู่ฟังเป็น โดยนำหลักการศีลสมาธิปัญญามาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 5 ด้านเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีคุณธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้นไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังที่เป็นข่าวอยู่ทุกวันและส่งผลถึงความสงบเรียบร้อยภายในประเทศชาติจะทำให้ทุกคนในประเทศอยู่อย่างมีความสุข

มิติในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

วิบูลย์ แมนสถิต (2552) กล่าวถึงมิติในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่ากระทรวงศึกษาธิการที่กลับมาสนใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาไทยกลับมาและช่วยผลักดันแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้เคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโรงเรียนวิถีพุทธเป็นแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 2 คือหลักศีลสมาธิและปัญญานั้นไม่ใช่ของไม่แต่อย่างใดหากแต่เป็นมรดกทางสังคมไทยที่มีอยู่แต่เดิมสถานศึกษาจึงเป็นฐานการผลิตที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายการศึกษาดังกล่าวผู้อำนวยการสถานศึกษา จะบริหารโรงเรียนวิถีพุทธไปสู่คุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้นควรทบทวนทำความเข้าใจวิถีพุทธอย่างถ่องแท้ชัดเจนก่อนนำไปบริหารจัดการในโรงเรียนจากประเด็นหลักต่างเช่น วิถีพุทธคืออะไรมีกระบวนการอย่างไรมุ่งให้เกิดขึ้นกับใครใครได้ได้ไปอย่างไรได้ไปทำอะไร ได้ไปทำอะไรรอบที่จัดไว้เป็นแนวทางว่าเด็กกินอยู่คู่ และฟังเป็นอย่างเป็นผู้มีศีลมีสมาธิและมีปัญญานั้นได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ชัดเจนและมีระบบปรากฏผลออกมาอย่างมีคุณภาพแล้วหรือยังและจะอย่างไรเป็นต้น

อีกอย่างหนึ่งที่น่าจะได้ยินผู้บริหารแสดงแนวคิดในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธต่างๆ เป็นเรื่องของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาบ้างเป็นเรื่องของกลุ่มสาระสังคมศึกษาบ้างและแม้กระทั่งเน้นให้เฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่ถือว่าเป็นวิถีพุทธซึ่งเป็นการสร้างความหนักใจแก่ครูผู้ได้บังคับบัญชาที่จำเป็นต้องรับไปและบางครั้งก็ดำเนินไปอย่างเดียวการหากัลยาณมิตรที่จะอาสา มาช่วยแบ่งเบาบ้างเท่ากับการบริหารไม่มีความชัดเจนในแนวคิดแล้วและเท่ากับการเสียโอกาสของนักเรียนในการได้รับประสบการณ์ที่ผิดพลาดไปด้วย

สถานศึกษาที่ผู้อำนวยการมีความเอาใจใส่ดีก็จะเป็นผู้นำผลักดันจะส่งเสริมด้วยวิธีการที่หลากหลายก็ถือว่านักเรียนในโรงเรียนแห่งนั้นก็พบกับโอกาสที่ดีและเป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนมากก็จะเป็นการนำเอากิจกรรมทางศาสนาต่างๆ มาดำเนินการไม่ว่าจะเป็นขนบประเพณีของชาวพุทธ การฝึกสมาธิการอบรมจริยธรรมคุณธรรมการเข้าวัดฟังธรรมลานธรรมลานพุทธฯลฯ ซึ่งก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ได้จัดประสบการณ์ปลูกฝังแก่เด็กแต่สิ่งดังกล่าวถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรหากจะมองไปที่กระบวนการผลิตนักเรียนคือการจัดประสบการณ์ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักไตรสิกขามาใช้หรือการศึกษาด้วยการมีศีลมีสมาธิและมีปัญญานั้นได้ดำเนิน อย่างไรก็ตามจะยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนและได้สาระพอ สิ่งนี้เองที่ถือเป็นหัวใจของไตรสิกขา เพราะเป็นบูรณาการอย่างครบวงจรดังนั้นการดำเนินงานวิถีพุทธในสถานศึกษาสู่คุณภาพและประสิทธิภาพ ควรศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้เป็นมิติวิถีพุทธในสถานศึกษากระบวนการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านมิติวิถีพุทธในสถานศึกษา

ซึ่งเป็นมุมมองที่มองวิถีพุทธตามหลักเหตุผลและเฉพาะ โดยแต่ละมิติจะมีกรอบแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปการจำแนกภาพของวิถีพุทธออกมาเป็นมิติเป็นการกำหนดมุมมองของการจัดกระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาตามมุมมองนั้นเปรียบเทียบมิติด้านการกิจของการบริหารโรงเรียนที่มีการจัดโครงสร้างการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายวิชาการ 2) ฝ่ายบริหารบุคคล 3) ฝ่ายการเงินและบัญชี และ 4) ฝ่ายบริหารทั่วไปบางแห่งอาจจัดเป็นมิติที่ 5 คือฝ่ายกิจการนักเรียนก็ได้ขึ้นอยู่กับภารกิจและศักยภาพของสถานศึกษาแต่ละฝ่ายก็คือเจ้าภาพงานของโรงเรียน การกำหนดมุมมองในวิถีพุทธมีจุดประสงค์สำคัญคือการหาเจ้าภาพเมื่อเจ้าภาพหลักคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จะต้องหาเจ้าภาพของวิถีพุทธตามมุมมองที่พบในที่นี้หากจะวิเคราะห์และคิดง่ายๆ จะพบมิติวิถีพุทธอยู่อย่างน้อย 2 มิติ คือ 1) มิติด้านวิชาการ 2) มิติด้านกิจกรรมดังนี้

1. มิติด้านวิชาการ

เป็นมิติด้านวิชาการ คือ การจัดศึกษาเล่าเรียนจากการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำเสนอเอาหลักไตรสิกขาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของครูและ

นักเรียนของกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่กำหนดเน้นการแสวงหาความรู้ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีการแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่งภายใต้หลักของศีลสมาธิ และปัญญาเจ้าภาพมิตินี้คือฝ่ายวิชาการที่จะนำไปกำหนดแนวทางวางแผนการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานทางด้านวิชาการต่อไป

2. มิติด้านกิจกรรม

หมายถึงกิจกรรมในวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวพุทธที่นำมาจัดและบูรณาการในสถานศึกษา ได้แก่กิจกรรมการทำบุญกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมตามประเพณี 12 เดือนกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ ได้แก่ งานบวชงานผ้าป่างานกฐินงานวันสงกรานต์การรักษาศูโตสถศีลและจนถึงการทำนุบำรุงศาสนาสถานปุษนียสถานและวัดถุและอื่นๆ มิติด้านกิจกรรมก็จะพลเจ้าภาพ ได้ชัดเจนขึ้นเจ้าภาพควรเป็นหน้าที่ฝ่ายบริหารทั่วไปหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและกิจกรรมนักเรียนและหมวดวิชาสังคมศึกษาที่จะรับไปดำเนินการเช่น การวางแผนและกำหนดปฏิทินการทำงานประจำปีและการแสวงหาแนวทางสู่ความสำเร็จต่างๆ ต่อไปได้แก่การระดมทรัพยากรการตั้งคณะทำงานตลอดจนหาวิธีการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบในสถานศึกษา เพื่อกิจกรรมวิถีพุทธที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพตลอดทั้งปีและอย่างต่อเนื่อง

เน้นกิจกรรมการดำรงชีวิตจากรากฐานวิถีพุทธเป็นสิ่งที่นำทาง คือการกินอยู่คู่พึงเป็นหรืออย่างมีศีลมีสมาธิและมีปัญญาข้อดีของการจำแนกมิตินี้วิถีพุทธในการดำเนินงาน จะส่งผลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานเพราะ

1. ง่ายต่อการกำหนดเจ้าภาพงาน เพื่อจะรับผิดชอบกำหนดภารกิจบรรณงาน
2. ไม่เกิดความขัดแย้งในการทำงานเพราะต่างคนมีมิตินในการทำงานของตน ไม่ซ้ำซ้อนกัน
3. สามารถประสานประโยชน์ในการพัฒนาศึกษาของโรงเรียนที่จะส่งผลแก่ผู้เรียน

บูรณาการ และต่อเนื่อง

กระบวนการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ

กระบวนการบริหารจัดการ ของโรงเรียนและเจ้าภาพแต่ละด้าน อาจใช้วงจรการพัฒนาสู่คุณภาพคือ PIER ได้แก่ การวางแผน (Planning) การนำไปปฏิบัติตามแผน (Implementation) การวัดและประเมินผล (Evaluation) และการทบทวน (Vision) รูปแบบ (PIER) จะมีจุดเด่น คือ มีขั้นตอนที่จะกระต๊อค และครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนสุดท้ายคือการทบทวนที่มักถูกละเมิด ไม่ให้ความสำคัญ ทั้งที่การดำเนินงานแต่ละกิจกรรมจะมีจุดเด่นจุดด้อยปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าในการวางแผนเพื่อการพัฒนาสู่คุณภาพและมาตรฐานในอนาคต

ความเป็นมาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดนครศรีธรรมราช

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง โรงเรียนวัดจันทุนสงเคราะห์ โรงเรียนวัดกุฎี โรงเรียนวัดท้าวราษฎร์ สงเคราะห์ โรงเรียนพระมหาธาตุมูลนิธิมัธยม โรงเรียนอนุบาลวัดใหม่ไทยเจริญ โรงเรียนนงพะวาศิลป์ โรงเรียนอนุบาลวัดอินทารามสงเคราะห์ และโรงเรียนนาคคามพิทยาคม (รายงานการประชุมสามัญ ประจำปีการศึกษา 2554) กลุ่มโรงเรียนการกุศลวัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการศึกษาให้แก่เยาวชนที่ขาดทุนทรัพย์ ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ต้องมั่งและมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กล่าวคือ “เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข” พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2552, 15) จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและกระบวนการที่สอดคล้องต่อการบริหารจัดการทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับมาตราที่ 6 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการเรียน การสอน โดยได้รับเงินอุดหนุน 100% จากรัฐบาล เปิดสอนระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อมุ่งเน้นช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนให้แก่พระภิกษุสามเณรรวมถึงเด็กนักเรียนชายหญิง โดยไม่กีดกันศาสนาที่มีฐานะยากจนและบุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้เข้ามาเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น รวมไปถึงปลูกฝังให้เยาวชนไทยมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, 16) โดยได้สอนได้เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธได้ดำเนินการตามแนวที่สำนักงานการศึกษาได้จัดกิจกรรมและได้นำแนวการดำเนินงานมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายโดยมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องทราบผลการดำเนินงานปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงษ์ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2549 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2549 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ โรงเรียนวิถีพุทธ

ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2549 จำนวน 330 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ 1 คน และครูที่รับผิดชอบโครงการ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 660 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สร้างขึ้นตามตัวชี้วัดการดำเนินงาน ในโรงเรียนวิถิพุทธของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการด้านผลผลิตและด้านผลกระทบ จำนวน 54 ข้อ และความคิดเห็น ปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านปัจจัยนำเข้าและด้านผลผลิตส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านผลกระทบ สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านผลผลิตส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านผลกระทบ

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดคือผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงานนอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อสำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนาและบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติดอบายมุขสิ่งมอมเมา ทุกชนิดส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการ เรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. ด้านกระบวนการผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่งเสริม ยกย่องเชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักท้าวานา 4 (กายศีลจิตปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียน ต่อเนื่องสำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักท้าวานา 4 (กายศีลจิตปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่องนอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

4. ด้านผลผลิตผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้

5. ด้านผลกระทบผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่นศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น

6. สิ่งที่ถูกใจ/ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานคือนักเรียนมีความประพฤติดีขึ้น มีสัมมาคารวะมีวินัยมีความรับผิดชอบซื่อสัตย์มีคุณธรรมจริยธรรมนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต บ้าน วัด โรงเรียนให้ความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนปลอดสิ่งเสพติด ผู้ปกครองชุมชนพึงพอใจและไว้วางใจโรงเรียนมากขึ้น

7. ปัญหาอุปสรรคคือขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมวิถีพุทธขาดพระสงฆ์และบุคลากรที่มีทักษะทางศาสนพิธีมาให้ความรู้แก่นักเรียน ขาดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากรผู้ปกครองและชุมชน บางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สื่อ สิ่งแวดล้อมและชุมชนที่ยังไม่ลด ละ เลิกอบายมุขเป็นแบบอย่างไม่ดีแก่นักเรียนและขาดการนิเทศติดตามประเมินผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. ข้อเสนอแนะคือควรจัดสรรงบประมาณอบรมสัมมนาศึกษาดูงานจัดหาครูพระ/วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมีการนิเทศติดตามผลจัดหาสื่อที่มีคุณภาพสร้างความตระหนักให้บุคลากร รับผิดชอบร่วมกันดำเนินการวิถีพุทธเพื่อให้เกิดผลต่อนักเรียนอย่างแท้จริง

9. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

9.1 กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธให้เพียงพอและทั่วถึง

9.2 กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนควรจัดอบรมสัมมนา ให้ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้สนับสนุนให้บุคลากร ไปทัศนศึกษาดูงาน โรงเรียนวิถีพุทธที่ประสบผลสำเร็จและ โรงเรียนที่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการพุทธธรรมสอดแทรกทุกกลุ่มสาระเพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

9.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้การนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

9.4 โรงเรียนควรจัดหาครูพระวิทยากรหรือผู้มีความรู้ด้านศาสนา มาฝึกอบรมและ จัดกิจกรรมวิถีพุทธแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

9.5 โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์โครงการโรงเรียนวิถีพุทธแก่บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจเห็นคุณค่าและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธมากยิ่งขึ้น

9.6 ผู้ปกครองชุมชนพระสงฆ์และครูทุกคน (บ้าน วัด โรงเรียน) ต้องร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

9.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคัดกรองควบคุมสื่อที่ไม่เหมาะสมสำหรับเยาวชนอย่างจริงจัง

9.8 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

สมศักดิ์ พรหมเกษ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนคณะกรรมการ สถานศึกษา/ผู้ปกครอง และตัวแทนพระสงฆ์ จำนวน 495 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 4 ฉบับ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ตัวแทนคณะกรรมการ สถานศึกษา/ผู้ปกครอง และตัวแทนพระสงฆ์ รวม 3 ฉบับ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำหรับตัวแทนนักเรียน จำนวน 1 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธที่สามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ จำนวน 1 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แล้วนำไปแปลผลตามเกณฑ์ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด จัดหมวดหมู่แบบวิเคราะห์หาค่าความถี่ แล้วคำนวณค่าร้อยละ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านปัจจัย พบว่าเฉลี่ยโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้บริหารมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหาร ธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ จริ่งใจในการทำงาน มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยนับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม มีศีลธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา รู้เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อยู่ในระดับมากเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการ มีความเหมาะสม มีระบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีหลักสูตรสถานศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ พุทธธรรม กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เหมาะสม อยู่ในระดับมาก โรงเรียนจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียน จัดบริเวณ โรงเรียนปราศจากสื่อหรือสิ่งของที่ส่งเสริมให้นักเรียนรับรู้ กระตุ้นให้ต้องการเสพติดอบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิดได้อย่างเหมาะสม ในส่วนการจัดให้มีห้องพระพุทธรูปศาสนาหรือห้องจริยธรรมที่ใช้ ปฏิบัติ กิจกรรมทางพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไป ในบริเวณ โรงเรียน จัดสภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ

2. ด้านกระบวนการ เฉลี่ยโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ในรายละเอียดพบว่า

2.1 กระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการ ไตรสิกขา เฉลี่ยโดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีการจัดบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริม และสร้างบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ บุคลากรและนักเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น และส่งเสริมยกย่อง เชิดชูผู้ทำดี เป็นประจำอย่างเหมาะสม

2.2 กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เฉลี่ยโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านผลผลิต เฉลี่ยโดยรวม นักเรียนมีลักษณะในการพัฒนา กาย สติ จิต และปัญญา อย่างบูรณาการ (ภavana 4) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านผลกระทบ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษา/ ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ มีความคิดเห็นเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผลกระทบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

บุญทวี วิสุทธิธาดา (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงาน โครงการวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 ใน 4 ด้านคือด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่บุคลากรมี บุคลิกลักษณะที่ดี การบริหารจัดการดำเนินงานอย่างมีระบบด้านกระบวนการ (Process) ได้แก่ การเรียน การสอนที่บูรณาการ ไตรสิกขาบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต (Product) ได้แก่ การพัฒนาทางกายสติจิตและปัญญาอย่างบูรณาการและด้านผลกระทบ (Impact) ได้แก่บ้านวัดโรงเรียน (บวร) ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธประชากรได้มา โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใน โรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาจำนวน 521 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan จำนวน 312 คน ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูและพระสงฆ์ธรรมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 ถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ถามเพื่อประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 ใน 4 ด้าน คือด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการด้านผลผลิตและด้านผลกระทบลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (RatingScale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ที่ผู้ประเมินโครงการสร้างขึ้นตามกรอบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตามตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (ArithmeticMean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการประเมินสรุป ได้ดังนี้

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันเมื่อวิเคราะห์ในแต่ละด้านเป็นดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนและพระสอนศีลธรรมเห็นตรงกันว่าเรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ในพระรัตนตรัยนับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนาคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่สภาพโรงเรียนสะอาดปลอดภัยสงบร่มรื่นเรียบง่ายใกล้ชุมชนชาติและครูเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ วิทยุทัศน์หรือปรัชญาพันธกิจเป้าหมายธรรมนุญหรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้น ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าเรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำและในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิตคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุดได้แก่กิจกรรมส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนาครูและพระสอนศีลธรรมเห็นตรงกันว่าเรื่องที่ได้ผลสูงสุดได้แก่ส่งเสริมยกย่องเชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ

ด้านผลผลิต (Product) ในภาพรวมได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าเรื่องที่ได้ผลสูงสุดได้แก่ มีวินัยมีความรับผิดชอบซื่อสัตย์และตรงต่อเวลากรรมการสถานศึกษาเห็นว่าเรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ การดำเนินชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อมครูเห็นว่า เรื่องที่

ได้ผลสูงสุด ได้แก่มีสุขภาพจิตดีแจ่มใสร่าเริงเบิกบานพระสอนศีลธรรมเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่มีจิตใจเมตตากรุณา (เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน) ต่อกันและมีสุขภาพจิตดีแจ่มใสร่าเริงเบิกบาน

ด้านผลกระทบ (Impact) ในภาพรวมได้ผลอยู่ในระดับมากซึ่งตรงกับความเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนครูและพระสอนศีลธรรมเห็นตรงกันว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ วัดได้ศาสนทายาท และกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น

สมบัติ กอกหวาน (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รายงานผลการประเมินการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อมด้านปัจจัยการดำเนินงานด้านกระบวนการดำเนินงานด้านผลการดำเนินงานและด้านผลกระทบการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน ได้แก่ผู้อำนวยการ โรงเรียนครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 328 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการดำเนินงานพบว่าด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อมผลการประเมินโดยรวม พบว่า มีผลอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่โรงเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และอบายมุขมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.480$) ด้านปัจจัยการดำเนินงานผลการประเมินโดยรวมพบว่า ทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีผลอยู่ในระดับมากด้านกระบวนการดำเนินงาน ผลการประเมินโดยรวม พบว่าทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรมีคารวะธรรมและสามัคคีธรรมทั้งครูต่อครูครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครองนักเรียนมีผลอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.386$) ด้านผลการดำเนินงานผลการประเมินโดยรวม พบว่าทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่โรงเรียนของนักเรียนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธมีผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.564$) ด้านผลกระทบการดำเนินงานผลการประเมินโดยรวม พบว่ามีผลอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีสมาชิกของครอบครัว และชุมชนที่เป็นคนรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียรห่างไกลยาเสพติดและมีจิตอาสาที่เป็นอาสาสมัครช่วยงานสังคมเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.186$)

โกวิท ท้วจบ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดตะคร้อเอน ตำบลตะคร้อเอน อำเภอนาทม จังหัดกาญจนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียน

วิถีพุทธโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ก่อนและหลังการดำเนิน โครงการ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 3) เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอนก่อนและหลังการประเมิน โครงการ ด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของนักเรียน และ 4) เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ก่อนและหลังการประเมิน โครงการ ด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาของ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ปีการศึกษา 2551

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหาร 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 15 คน ครู 26 คน ผู้ปกครอง 243 คน และนักเรียน 243 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 522 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปปี้โมเดล (CIPP Model) ของ แดเนี่ยล แอล สดฟฟิลด์บีมซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท (Context) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) และ (S.D.= 0.48)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และ (S.D.= 0.67)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่าโดยภาพรวมระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) และ (S.D.= 0.75)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และ (S.D.= 0.74)
5. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโครงการ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และ (S.D.= 0.71)
6. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาของโครงการพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และ (S.D.= 0.53)
7. การเปรียบเทียบผลการประเมิน โครงการด้านบริบท (Context) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.30$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.30$)

8. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.33$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.57$)

9. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่าโดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.34$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.52$)

10. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.35$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.53$)

11. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการตามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.32$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.54$)

12. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความพึงพอใจของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.18$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.64$)

สรุปผลการประเมินโครงการแสดงให้เห็นได้ว่าการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ปีการศึกษา 2551 ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจของทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครูผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้น และควรจัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอนนี้อย่างต่อเนื่อง

ดวงธิดา พุตระกูล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการปฏิบัติกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ศึกษาว่าคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธกับคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ 4) ศึกษา

กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการ ของครอนบัท จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 หลังจากนั้นทำการเก็บข้อมูลกับประชากร โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำนวน 279 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูผู้รับผิดชอบ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ 3) ครูผู้สอน 4) ผู้ปกครองนักเรียน 5) ตัวแทนชุมชน 6) พระผู้สอนศีลธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่ามีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่าขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นดำเนินการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขา ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงตามลำดับ ส่วนขั้นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ใน ระดับปานกลาง

2. คุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่ามีระดับคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถี พุทธ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าคุณลักษณะของนักเรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านจิต (จิตใจ อารมณ์) ด้านศีล (สังคม) ด้านกาย (กายภาพ) ด้านปัญญา มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ

3. กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียน วิถีพุทธทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกัน ระหว่างตัวแปรที่เป็น กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธกับคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธเรียบร้อยแล้ว พบว่ากระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ขั้นดำเนินการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขา ขั้นประเมินผล

และเผยแพร่ผลการดำเนินการขั้นคุณเสถียรสนับสนุนใกล้ชิด ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ คิดเป็นร้อยละ 40

พระครูสังฆรักษ์โสภณ โสภโร (ดีying) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ในโรงเรียนวิถิพุทธ เขตคลองสามวา จำนวน 126 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan แบ่งตามสัดส่วนในแต่ละโรงเรียน สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: F-test) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธเขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่าการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธเขตคลองสามวาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชั้นเตรียมการ รองลงมาได้แก่ การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร (ครู) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสภาพองค์กร รองลงมาได้แก่ กระบวนการประเมินผล ด้านการพัฒนาผู้เรียน (นักเรียน) และด้านการสนับสนุนการดำเนินงานตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศชายและเพศหญิง โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธเขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามอายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธและขนาด โรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) ดังนี้

3.1 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร (ครู) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 จำแนกตามสถานภาพสมรส โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 จำแนกตามระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.5 จำแนกตามขนาดโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการพัฒนาบุคลากร (ครู) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมบูรณ์ บุญธรรม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ประชากรที่ศึกษา คือ ครู โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 82 คน โดยผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ตามองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุ 51 – 60 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี อายุราชการ 31 ปีขึ้นไป ระดับชั้นที่สอนชั้น ป.4 – ป.6

2. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่ามีการจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียนตามความเหมาะสม อันดับ 2 ด้านกระบวนการ พบว่ามีการนิมนต์พระสงฆ์

หรือวิทยากรภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อันดับ 3 ด้านผลกระทบ พบว่าวัดได้ศาสนทายาทและกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นและอันดับ 4 ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนมีสุขภาพจิตใจดี ร่าเริง แจ่มใส

3. ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรดำเนินการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชนอย่างจริงจัง

3.2 ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรม ตามหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.3 ด้านผลผลิต โรงเรียนควรดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา

3.4 ด้านผลกระทบ โรงเรียนควรดำเนินงานอย่างจริงจัง ในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศกล่าวได้ว่า การเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนั้นเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะ มีแนวทางในการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีพุทธ ผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูล ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของผู้อำนวยการ ครู บุคลากรรวมไปถึงนักเรียน ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศมีผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับกานำพระพุทธศาสนาจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนหรือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมครู และผู้เรียนดังนี้

พาสโร (Patro, 1999) ได้วิจัยเรื่องผลกระทบของการจัดการโครงการบริหารชุมชนที่มี ต่อการพัฒนาคุณธรรมในกลุ่มเด็กวัยรุ่นชาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัด โครงการ บริการชุมชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมในกลุ่มเด็กวัยรุ่น ชาย ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนเกรด 12 จากนักเรียนมัธยมศึกษาประจำแถบชานเมืองจำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการบริการชุมชนมีการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญมากกว่าผู้ที่ได้เข้าร่วมโครงการ 2) ผลกระทบของงานบริการนักเรียน อนุบาลอเมริกา จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพรวม นักเรียนและกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในการเรียนรู้คุณธรรมด้านความรับผิดชอบมีเหตุผล ความยุติธรรม ความเชื่อมั่น การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

2. การเปรียบเทียบพบว่า อิทธิพลจากสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณธรรมของเด็กนักเรียนในวัยอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญ จำแนกได้ดังนี้

2.1 นักเรียนอนุบาลชาวญี่ปุ่น ได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันและการแสดงออกทางอารมณ์

2.2 นักเรียนอนุบาลชาวอเมริกา ได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เน้นการอยู่อย่างมีอิสระและการเรียนรู้คุณธรรมด้านความรับผิดชอบในตนเองมากกว่า

มีสซี (Mirisee, 2005) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความมีสติตั้งมั่นตามแนวคิดแบบสายกลางตามหลักศาสนาพุทธมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการสติให้กับผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้แนวคิดทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนา โดยผ่านทาง การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจด้วยเทคนิค 2 แบบ ได้แก่ 1) การทำสมาธิ 2) หลักความเมตตาส่งผลให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความอดทนความอดสาหะความสุ่มรอบคอบและถาวรสร้างภาวะจิตใจของตนเองให้เข้มแข็ง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศกล่าวได้ว่า การเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้นเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธทั้งสิ้น ผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของผู้อำนวยการ ครู บุคลากรรวมถึงนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างเหมาะสมต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ให้บรรลุตามเป้าหมาย การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการด้านต่างๆ ซึ่งจะกล่าวเป็นลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครูผู้สอน โรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 16 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช แยกได้ดังนี้ ผู้อำนวยการ 16 คน ครูผู้สอน 344 คน รวมจำนวน 360 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูผู้สอน โรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จำนวน 16 โรงเรียน ผู้อำนวยการ 16 คน ครูผู้สอน 170 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

โรงเรียน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	ผู้บริหาร	ครู	รวม
1. โรงเรียนตรีนิมิตรวิทยา	1	25	26	1	12	13
2. โรงเรียนปากพูนวิทยา	1	49	50	1	25	26
3. โรงเรียนวังหินวิทยาคม	1	14	15	1	7	8
4. โรงเรียนทุ่งสงสหประชาสรรค์	1	17	18	1	8	9
5. โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์	1	12	13	1	6	7
6. โรงเรียนขุนทะเลวิทยาคม	1	14	15	1	7	8
7. โรงเรียนเฉลิมราชประชาอุทิศ	1	39	40	1	20	21
8. โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1	17	18	1	8	9
9. โรงเรียนเสาชางวิทยา	1	29	30	1	15	16
10. โรงเรียนตระพังวิทยาคม	1	9	10	1	4	5
11. โรงเรียนอินทร์ธานีวิทยาคม	1	11	12	1	5	6
12. โรงเรียนทางพูนวิทยาการ	1	25	26	1	12	13
13. โรงเรียนทุ่งสังพิทยาคม	1	10	11	1	5	6
14. โรงเรียนเสม็ดจวนวิทยา	1	22	23	1	11	12
15. โรงเรียนกรุงหยันวิทยาการ	1	25	26	1	12	13
16. โรงเรียนทรายขาววิทยา	1	26	27	1	13	14
รวม	16	344	360	16	170	186

จากตารางที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 16 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช แยกได้ดังนี้ ผู้อำนวยการ 16 คน ครูผู้สอน 344 คน รวมจำนวน 360 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูผู้สอน โรงเรียนวิถิพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จำนวน 16 โรง แบ่งออกเป็น ผู้อำนวยการ 16 คน ครูผู้สอน 170 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 186 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม โดยให้ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การบริหารงานและวุฒิทางการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์การวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert) (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2554, 224) มีเกณฑ์ในการให้คะแนนและความหมายของแต่ละระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมาก
- 3 หมายถึง มีการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธน้อย
- 1 หมายถึง มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์การวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert) (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2554, 224) มีเกณฑ์ในการให้คะแนนและความหมายของแต่ละระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมาก
- 3 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธปานกลาง
- 2 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธน้อย
- 1 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จแล้วนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ความสามารถ ในด้านที่เกี่ยวข้องส่วนคำถามที่มีความหมาย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและคำนวณหาค่าความเที่ยงตรง โดยใช้เทคนิค IOC คัดเลือกเฉพาะคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.50 ซึ่งหมายถึงข้อคำถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กับโรงเรียนที่ดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 20 คน โดยพบว่าค่าเฉลี่ยของ IOC มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำมาตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบทางราชการผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล และตอบแบบสอบถาม
2. จัดส่งแบบสอบถามไปตามโรงเรียนตามขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนต่างๆ ด้วยตนเอง พร้อมกับหนังสือชี้แจงและขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ตามระดับในช่วง 1 สัปดาห์ นับวันเก็บ ตามที่โรงเรียนนั้นๆ เก็บรวบรวมข้อมูลไว้ที่โรงเรียนนัดหมายวันที่จะเก็บแบบสอบถาม
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยการโทรศัพท์ ถามความเรียบร้อยก่อนวันนัดเก็บข้อมูล 2 วัน และไปเก็บด้วยตัวเองในทุกโรงเรียนตามที่แจกจ่ายแบบสอบถาม
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธ โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของผู้อำนวยการและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลความหมายวิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 100)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50-5.00	หมายถึง	มีการดำเนินงานในการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50-4.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50-3.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50-2.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในการปฏิบัติน้อยที่สุดที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของผู้อำนวยการและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลความหมายวิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 100)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50-5.00	หมายถึง	มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50-4.49	หมายถึง	มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50-3.49	หมายถึง	มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50-2.49	หมายถึง	มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.49	หมายถึง	มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean)
2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ข้อมูลของแต่ละจำนวน

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และ วุฒิต่างการศึกษา

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	9	4.8
5 – 10 ปี	70	37.6
10 ปีขึ้นไป	107	57.5
วุฒิต่างการศึกษา		
ปริญญาตรี	126	67.7
ปริญญาโท	60	32.3
รวม	186	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา คือ มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 และมีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 และจบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยการหา
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ปรากฏดังตารางที่ 4-9 โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม และรายด้าน (n = 186)

การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
1. ด้านกายภาพ	4.01	0.78	มาก
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	4.37	0.59	มาก
3. ด้านการเรียนการสอน	4.29	0.67	มาก
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	4.34	0.74	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการ	4.27	0.71	มาก
รวม	4.26	0.65	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่
ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกายภาพ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
1	โรงเรียนได้ดำเนินการจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน ประจำห้องเรียน	4.06	1.22	มาก
2	โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไป บริเวณโรงเรียน	4.04	1.02	มาก
3	โรงเรียนได้ดำเนินการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย สงบและใกล้ชิดธรรมชาติ	4.34	0.67	มาก
4	โรงเรียนได้ดำเนินการจัดบริเวณสถานศึกษา ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด	4.33	0.75	มาก
5	โรงเรียนได้ดำเนินการจัดห้องพักรูของพระภิกษุในโรงเรียน	3.70	1.17	มาก
6	โรงเรียนได้จัดทำห้องจริยธรรมในอาคารเรียน ได้อย่างเหมาะสม	3.90	1.04	มาก
7	โรงเรียนได้จัดทำลานธรรมสำหรับนักเรียน และบุคคลทั่วไปในบริเวณโรงเรียน	3.69	1.19	มาก
สรุปภาพรวม		4.01	0.78	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย สงบ และใกล้ชิดธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ โรงเรียนได้ดำเนินการจัดบริเวณสถานศึกษา

ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ($\bar{X} = 4.33$) และ โรงเรียนได้ดำเนินการจัดห้องพัก
ครูของพระภิกษุในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.70$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
1	ส่งเสริมการฝึกฝนอบรมนักเรียนให้เกิดการ กิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและได้ประโยชน์ ตามหลักคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา)	4.04	1.01	มาก
2	ได้จัดกิจกรรมความรับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่าง สม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย	4.30	0.94	มาก
3	ส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างเห็นคุณค่า รู้และเข้าใจ	4.24	0.86	มาก
4	ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนระลึกและ ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำและในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา	4.34	0.74	มาก
5	ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนได้มีส่วน ร่วมในกิจกรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา	4.37	0.69	มาก
6	โรงเรียนมีส่วนร่วมในการปลูกฝังนักเรียนให้ รู้จักบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) ในปริมาณและคุณภาพ ที่เหมาะสมได้คุณค่า	4.22	0.84	มาก
7	ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแลร่างกายและการ แต่งกายให้สะอาดและเรียบร้อยอยู่เสมอ	4.38	0.78	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
8	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนดำรงชีวิตที่เกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม	4.30	0.78	มาก
9	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนในศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ	4.25	0.89	มาก
10	ส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา	4.42	0.69	มาก
11	ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองได้และทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต	4.48	0.71	มาก
12	ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ และหาโอกาสตอบแทนบุญคุณ	4.47	0.71	มาก
13	ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตากรุณา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	4.49	0.67	มาก
14	ได้ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน และขยันหมั่นเพียร	4.39	0.78	มาก
15	ได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดี มีความร่าเริงแจ่มใส	4.47	0.61	มาก
16	ส่งเสริมให้นักเรียนมีความศรัทธาและเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย	4.36	0.82	มาก
17	ส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักบำเพ็ญคุณ โทษ	4.48	0.77	มาก
18	ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักแสวงหาความรู้ และใฝ่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ	4.47	0.67	มาก
19	ส่งเสริมให้นักเรียนประเมินผลการตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลอย่างมีเหตุผล	4.46	0.68	มาก
สรุปภาพรวม		4.37	0.59	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตา กรุณา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมาคือ การส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองได้และทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = 4.48$) และการส่งเสริมการฝึกฝนอบรมนักเรียนให้เกิดการกิน อยู่ คู่ พัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและได้ประโยชน์ตามหลักคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.04$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการเรียนการสอน

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
1	ได้จัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการ พุทธธรรม (สอดแทรกคุณธรรม) และหลัก ไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	4.26	0.89	มาก
2	ส่งเสริมให้นักเรียนมีการนำหลักธรรมมาเป็น ฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	4.20	0.85	มาก
3	การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.27	0.71	มาก
4	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ นักเรียนอย่างมีความสุข	4.37	0.79	มาก
5	จัดกิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา ทั้งในการ เรียนการสอนและในกิจกรรมดำรงชีวิต ประจำวันให้กับนักเรียน	4.26	0.81	มาก
6	สนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การใฝ่รู้และใฝ่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อยู่เสมอ	4.27	0.68	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)ข

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
7	ได้นิมนต์พระสงฆ์หรือเชียววิทยากรภูมิ ปัญญาทางพระพุทธศาสนามาสอนนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ	4.27	0.84	มาก
8	การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำนักเรียน ไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่ง เรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.40	0.84	มาก
9	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่ หลากหลายครอบคลุมตามหลักทฤษฎี 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียน อย่างต่อเนื่อง	4.30	0.91	มาก
สรุปภาพรวม		4.29	0.67	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านการเรียน
การสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การส่งเสริมและ
สนับสนุนให้ครูนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียน
อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้
นักเรียนอย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.37$) และการส่งเสริมให้นักเรียนมีการนำหลักธรรมมาเป็นฐาน
ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.20$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
1	ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.22	0.90	มาก
2	โรงเรียนได้ส่งเสริมครูผู้สอนใช้พรหมวิหารธรรมประจำใจ ในการอยู่ร่วมกัน	4.16	0.98	มาก
3	จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน	4.31	0.83	มาก
4	พัฒนาความรู้ความเข้าใจในพระรัตนตรัยและศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับครูและนักเรียน	4.37	0.89	มาก
5	ส่งเสริมให้ครูมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.39	0.91	มาก
6	ส่งเสริมให้ครูมีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา	4.30	0.93	มาก
7	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และความเข้าใจการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา	4.33	0.98	มาก
8	ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง	4.54	0.68	มากที่สุด

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
9	ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเป็นประจำ	4.46	0.61	มาก
สรุปภาพรวม		4.34	0.74	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่าการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกิดซึ่งกันและกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมา คือ การส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.46$) และ โรงเรียนได้ส่งเสริมครูผู้สอนใช้พรหมวิหารธรรมประจำใจ ในการอยู่ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.16$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการบริหารจัดการ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
1	ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ ที่มีจุดเน้นการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	4.28	0.76	มาก
2	แต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานแต่งตั้ง คณะกรรมการที่ปรึกษา ดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธ และบริหารดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) มีส่วนร่วม	4.31	0.80	มาก
3	ปลูกฝังศรัทธา สร้างเสริมปัญญาใน พระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน	4.23	0.87	มาก
4	ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนและชุมชน	4.29	0.85	มาก
5	มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง	4.14	1.04	มาก
6	ระบบตรวจสอบและประเมินผลโดยเปิด โอกาสให้มีการเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้กับครูและ นักเรียน	4.15	0.87	มาก
7	หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และ แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	4.31	0.85	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ ดำเนินงาน
8	ส่งเสริมให้บ้านและชุมชนมีความเป็นสมาชิกที่ดีและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อบายมุขทั้งปวง	4.38	0.70	มาก
9	ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.27	0.83	มาก
10	สนับสนุนให้มีวัดศาสนทายาทเพิ่มขึ้น และเป็นกำลังช่วยงาน ส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา และเสริมสร้างทางปัญญา ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.24	0.89	มาก
11	โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)	4.39	0.86	มาก
สรุปภาพรวม		4.27	0.71	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่าการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าโรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้บ้านและชุมชนมีความเป็นสมาชิกที่ดีและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อบายมุขทั้งปวง ($\bar{X} = 4.38$) และมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.14$)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ปรากฏดังตารางที่ 10 – 15 โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม และรายด้าน (n = 186)

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน
1. ด้านกายภาพ	4.22	0.56	มาก
2. ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	4.23	0.74	มาก
3. ด้านการเรียนการสอน	4.26	0.70	มาก
4. ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน	4.25	0.57	มาก
5. ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	4.23	0.67	มาก
รวม	4.24	0.58	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.26$) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ($\bar{X} = 4.25$) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.23$) และด้านกายภาพ ($\bar{X} = 4.22$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกายภาพ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ แนวทางการ พัฒนาการ ดำเนินงาน
1	มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ	4.23	0.80	มาก
2	มีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน	4.16	0.75	มาก
3	มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน	4.19	0.65	มาก
4	มีพุทธศาสนสุภาษิต วาทีธรรม พระราช คำรัสติดิตตามี่ต่าง ๆ	4.27	0.72	มาก
5	มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น	4.24	0.74	มาก
6	มีห้องพระพุทธรูปหรือลานธรรม	4.23	0.62	มาก
7	ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน 100%	4.22	0.75	มาก
สรุปภาพรวม		4.22	0.56	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีพุทธศาสนสุภาษิต วาทีธรรม พระราชคำรัสติดิตตามี่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น ($\bar{X} = 4.24$) และมีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.16$)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านกิจกรรมประจำวันพระ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ แนวทางการ พัฒนา การ ดำเนินงาน
1	ใส่เสื้อขาวทุกคน	4.33	0.76	มาก
2	ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์	4.24	0.83	มาก
3	รับประทานอาหารมังสวิรัตินมื่อกลางวัน	4.20	0.83	มาก
4	สวดมนต์แปล	4.13	0.90	มาก
สรุปภาพรวม		4.23	0.74	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านกิจกรรมประจำวันพระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าใส่เสื้อขาวทุกคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา คือ ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์ ($\bar{X} = 4.24$) และสวดมนต์แปล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.13$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการเรียนการสอน

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ แนวทางการ พัฒนา การ ดำเนินงาน
1	บริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน เข้า – บ่าย ทั้งครู และนักเรียน	4.29	0.76	มาก
2	บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.30	0.81	มาก
3	ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	4.34	0.80	มาก
4	ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้	4.19	0.87	มาก
5	ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	4.20	0.91	มาก
สรุปภาพรวม		4.26	0.70	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.30$) และครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.19$)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ แนวทางการ พัฒนา การ ดำเนินงาน
1	รักษาศีล 5	4.39	0.66	มาก
2	ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม	4.31	0.57	มาก
3	ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณา อาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ	4.19	0.71	มาก
4	ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ	4.18	0.72	มาก
5	มีนิสัย ใฝ่รู้ สู้ง่าย	4.17	0.80	มาก
สรุปภาพรวม		4.25	0.57	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารักษาศีล 5 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม ($\bar{X} = 4.31$) และมีนิสัย ใฝ่รู้ สู้ง่าย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.17$)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ แนวทางการ พัฒนา การ ดำเนินงาน
1	ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน	4.23	0.79	มาก
2	ไม่ดูค่า นักเรียน	4.10	1.00	มาก
3	บริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนการประชุม ทุกครั้ง	4.15	0.80	มาก
4	ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน	4.25	0.81	มาก
5	โฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึก ที่ได้ทำความดี	4.32	0.66	มาก
6	ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึก ความดี	4.24	0.79	มาก
7	ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรม ศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย	4.22	0.87	มาก
8	มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.34	0.85	มาก
สรุปภาพรวม		4.23	0.67	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ โฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ($\bar{X} = 4.32$) และไม่ดูค่า นักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.10$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารจัดการ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 16 โรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 344 คน รวมจำนวน 360 ประชากร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัด

จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2558 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 16 คน ครูผู้สอน 170 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 186 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม โดยให้ผู้วิจัยได้ ยึดแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตาม ประสบการณ์การบริหารงานและวุฒิทางการศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์การวัดทัศนคติ ของไลเคิร์ต (Likert) (พิชิต ฤทธิเจริญ, 2554, 224) มีเกณฑ์ในการให้คะแนนและความหมายของ แต่ละระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมาก
- 3 หมายถึง มีการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธน้อย
- 1 หมายถึง มีการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบทางราชการผู้วิจัยจึงได้ ดำเนินการเก็บข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัด นครศรีธรรมราช ให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล และตอบ แบบสอบถาม

2. จัดส่งแบบสอบถามไปตามโรงเรียนตามขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ของ โรงเรียนต่างๆ ด้วยตนเอง พร้อมกับหนังสือ ชี้แจงและขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ตามระดับในช่วง 1 สัปดาห์ นับวันเก็บ ตามที่โรงเรียนนั้น ๆ เก็บรวบรวมข้อมูลไว้ที่โรงเรียนนัดหมายวันที่จะเก็บแบบสอบถาม

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยการโทรศัพท์ ถามความเรียบร้อยก่อนวันนัดเก็บข้อมูล 2 วัน และไปเก็บด้วยตัวเองในทุกโรงเรียนตามที่แจกจ่ายแบบสอบถาม

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนวิถิพุทธ โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของผู้อำนวยการและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลความหมายวิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง มีการดำเนินงานในการปฏิบัติมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง มีการดำเนินงานในการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง มีการดำเนินงานในการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง มีการดำเนินงานในการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง มีการดำเนินงานในการปฏิบัติที่น้อยที่สุดที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)

1.1 ด้านกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย สงบ และใกล้ชิดธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ โรงเรียนได้ดำเนินการจัดบริเวณสถานศึกษา ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ($\bar{X} = 4.33$) และโรงเรียนได้ดำเนินการจัดห้องพักครูของพระภิกษุในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.70$)

1.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตากรุณา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองได้และทำงาน เลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = 4.48$) และการส่งเสริมการฝึกฝนอบรมนักเรียนให้เกิดการกิน อยู่ ดู

พึง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและได้ประโยชน์ตามหลักคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.04$)

1.3 ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.37$) และการส่งเสริมให้นักเรียนมีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.20$)

1.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมา คือ การส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.46$) และโรงเรียนได้ส่งเสริมครูผู้สอนใช้พรหมวิหารธรรมประจำใจ ในการอยู่ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.16$)

1.5 ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้บ้านและชุมชนมีความเป็นสมาชิกที่ดีและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อบายมุขทั้งปวง ($\bar{X} = 4.38$) และมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.14$)

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.26$) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ($\bar{X} = 4.25$) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.23$) และด้านกายภาพ ($\bar{X} = 4.22$)

2.1 ด้านกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น ($\bar{X} = 4.24$) และมีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.16$)

2.2 ด้านกิจกรรมประจำวันพระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ใส่เสื้อขาวทุกคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา คือ ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์ ($\bar{X} = 4.24$) และสวดมนต์แปล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.13$)

2.3 ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.30$) และครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.19$)

2.4 ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารักษาศีล 5 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม ($\bar{X} = 4.31$) และมินิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่ซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.17$)

2.5 ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ โฮมรูม เพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ($\bar{X} = 4.32$) และไม่ดูค่า นักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.10$)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลงานการวิจัย หลักการ แนวคิด เอกสารและตำราทางวิชาการมาอภิปรายสนับสนุนประกอบผลการวิจัยของผู้วิจัยดังนี้

1. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ และด้านกายภาพ สรุปได้ว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2549 ผลการศึกษา พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านผลผลิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบ สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลผลิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบ และ 2) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน นอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา และบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ พรหมเกษ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านปัจจัย พบว่าเฉลี่ยโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหาร ธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยนับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม มีศีลธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา รู้เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อยู่ในระดับมากเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการ มีความเหมาะสม มีระบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ พุทธธรรม กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับมาก โรงเรียนจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียน จัดบริเวณ โรงเรียนปราศจากสื่อหรือสิ่งของที่ส่งเสริมให้นักเรียนรับรู้ กระตุ้นให้ต้องการเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิดได้อย่างเหมาะสม ในส่วนการจัดให้มีห้องพระพุทธรูปหรือห้องจริยธรรมที่ใช้ปฏิบัติ กิจกรรมทางพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน จัดสภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ

2) ด้านกระบวนการ เฉลี่ยโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านผลผลิต เฉลี่ยโดยรวม นักเรียนมีลักษณะในการพัฒนาการ ศิลป จิต และปัญญา อย่างบูรณาการ (ภาวนา 4) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านผลกระทบ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษา/ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ มีความคิดเห็นเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผลกระทบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทวี วิสุทธิธาดา (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงานโครงการวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 ผลการประเมินพบว่า

- 1) ผลการประเมินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวม ได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนและพระสอนศีลธรรม เห็นตรงกันว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ สภาพโรงเรียนสะอาดปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ และครูเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ วิทยุทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมเนียมหรือแผนกลยุทธ์ ที่มีจุดเน้นในการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ
- 3) ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวม ได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญ อย่างต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา ครูและพระสอนศีลธรรม เห็นตรงกันว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ
- 4) ด้านผลผลิต (Product) ในภาพรวม ได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลา คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ การดำเนินชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม ครู เห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน พระสอนศีลธรรม เห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ มีจิตใจเมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน และมีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน และ

5) ด้านผลกระทบ (Impact) ในภาพรวม ได้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู และพระสอนศีลธรรม เห็นตรงกันว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ วัดได้ศาสนทายาท และกำลังช่วยงาน ส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษา เห็นว่า เรื่องที่ได้ผลสูงสุด ได้แก่ บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ กอกหวาน (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รายงานผลการประเมิน การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการดำเนินงาน พบว่าด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อม ผลการประเมินโดยรวม พบว่ามีผลอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และอบายมุข มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.480$) ด้านปัจจัยการดำเนินงาน ผลการประเมินโดยรวม พบว่าทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีผลอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการดำเนินงาน ผลการประเมินโดยรวม พบว่าทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียน มีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรมีคารวะธรรมและสามัคคีธรรมทั้งครูต่อครู ครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครองนักเรียนมีผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.386$) ด้านผลการดำเนินงาน ผลการประเมินโดยรวม พบว่าทุกกลุ่มมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นข้อพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่โรงเรียนของนักเรียนเป็น โรงเรียนวิถีพุทธ มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.564$) ด้านผลกระทบการดำเนินงาน ผลการประเมินโดยรวม พบว่ามีผลอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีสมาชิกของครอบครัว และชุมชนที่เป็นคนรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร ห่างไกลยาเสพติดและมีจิตอาสาที่เป็นอาสาสมัครช่วยงานสังคมเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.186$)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกวิท ห่วงจบ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ตำบลตะคร้ำเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท (Context) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) และ (S.D. = 0.48)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และ (S.D. = 0.67)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) และ (S.D. = 0.75)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และ (S.D. = 0.74)
5. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโครงการ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และ (S.D. = 0.71)
6. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาของโครงการพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และ (S.D. = 0.53)
7. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านบริบท (Context) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.30$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.30$)
8. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.33$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.57$)
9. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.34$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.52$)
10. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.35$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.53$)
11. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการตามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.32$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.54$)
12. การเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product) ของโครงการตามความพึงพอใจของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมหลังดำเนินโครงการมีค่าสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ ก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.18$) หลังดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.64$)

สรุปผลการประเมินโครงการแสดงให้เห็นได้ว่า การดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ปีการศึกษา 2551 ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้น และควรจัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน นี้อย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงธิดา พุทธระกูล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่ามีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นดำเนินการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขา ขั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงตามลำดับ ส่วนขั้นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่ามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) คุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่ามีระดับคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านจิต (จิตใจ อารมณ์) ด้านศีล (สังคม) ด้านกาย (กายภาพ) ด้านปัญญา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์โสภณ โสภโร (คียิ่ง) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า การดำเนินงานพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขั้นเตรียมการ รองลงมาได้แก่ การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร (ครู) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสภาพองค์กร รองลงมาได้แก่ กระบวนการประเมินผล ด้านการพัฒนาผู้เรียน (นักเรียน) และด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน ตามลำดับ

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ บุญธรรม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่ามีการจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียนตามความเหมาะสม อันดับ 2 ด้านกระบวนการ พบว่า มีการนิมนต์พระสงฆ์ หรือวิทยากรภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนามาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อันดับ 3 ด้านผลกระทบ พบว่า วัดได้ศาสนทายาทและกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นและอันดับ 4 ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนมีสุขภาพจิตใจดี ร่าเริง แจ่มใส

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดอื่นๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพิ่มเติม
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับประสิทธิภาพในการดำเนินการงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านต่างๆ เพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2547). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: อุษการพิมพ์.
- _____. (2548). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2550). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ที.เอส.บี. โปรดักส์.
- โกวิท ท้วงบ. (2552). รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ตำบลตะคร้ำเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2. สืบค้นจาก <http://www.tke.ac.th/page/home1.html>.
- ดวงธิดา พุตระกูล. (2554). กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. สืบค้นจาก <http://www.research.rmutt.ac.th/wp-content/uploads/2012/12/The2Effects2of3Buddhist3Way3of4Life4School4Implementation4Process-on-the-Characteristics-of-Primary-School-Students-at-Pakpli-Nakonayok.pdf>.
- ทัศนีย์ สิริสุวรรณ. (2545). การพัฒนาชุดฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2530). จริยธรรมกับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. (2549). การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2549. สืบค้นจาก <http://www.reo8.moe.go.th/index.php/oldresearchs/-2549/168--2549>.

- บุญเดือน ปั่นแสง. (2535). ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรียญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญทวี วิสุทธิตา. (2550) การประเมินการดำเนินงานโครงการวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1. สืบค้นจาก www.ednan1.go.th/ednan1/Work/sk05.doc.
- ประเสริฐ เกษตรเยี่ยม. (2545). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนท้าวทันอนุสรณ์โดยการใช้สมาธิ. อุทัยธานี: โรงเรียนท้าวทันอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาเขต 42.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2547). กรอบความคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก. มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระครูสังฆรักษ์โสภณ โสภโร (ดียิ่ง). (2554). การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตคลองสามวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2. สืบค้นจาก <http://www.mcu.ac.th/site/thesiscontent.php?countpage=43>.
- พิชิต ฤทธิจรรณ. (2554). การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 17 เลขหน้า 31 – 42.
- วิบูลย์ แมนสถิต. (2552). บันทึกจากการศึกษาดูงานการบริหารจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม. นำโดยพระเทพปริยัติาจารย์เจ้าคณะจังหวัดนครพนมและเจ้าอาวาสวัดพรตุนมวรมหาวิหารและพระมหาวรรณชัย ชยวณ โณ,ดร.ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ระหว่างวันที่ 27 – 30 ตุลาคม 2557 โดยศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยเจมส์คูกลิงคโปร์ วันที่ 29 ตุลาคม 2557.
- วุฒิ พลตรี และคณะ. (2547). การประเมินโครงการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมบัติ กอกหวาน. (2550). รายงานผลการประเมิน การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/171285>.

- สมบูรณ์ บุญธรรม. (2556). การดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. สืบค้นจาก http://www.thongsook.ac.th/main/fac_page.php?mod=FacultyOfGrad&file=research_view&itemId=683&block=.
- สมศักดิ์ พรหมเกษ. (2549). การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. สืบค้นจาก <https://www.l3nr.org/posts/180630>.
- สุนน อมรวิวัฒน์ และทิสนา แจมณี. (2537). การศึกษาด้านวัฒนธรรม. ประมวลผลสาระชุดวิชาทักษะและประสบการณ์พื้นฐานสำหรับเด็กประถมศึกษา หน่วยที่ 9 – 12. หน้า 45 – 67.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2535). ชีวิต ความคิด และการงานของอดีตรัฐมนตรีสองสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- Mirisee. (2005). การศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความมีสติตั้งมั่นตามแนวคิดแบบสายกลางตามหลักศาสนาพุทธ. สืบค้นจาก <http://www.watkaokrailas.com/index.php?mo=3&art=657317>.
- Patro. (1999). ผลกระทบของการจัดการโครงการบริหารชุมชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมในกลุ่มเด็กวัยรุ่นชาย. สืบค้นจาก <http://www.li.mahidol.ac.th/e-thesis/social-sciences.php>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. ดร.พรศักดิ์ จินา รองผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12
3. ดร.ศ.สมบัติ มีสุนทร ผู้อำนวยการโรงเรียนโยธินบำรุง

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0557.08/ว 018

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

7 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นาย ส.สมบัติ มีสุนทร (ผู้อำนวยการโรงเรียนโยธินบำรุง)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบเนื้อหาโครงสร้างและการใช้ภาษาในประเด็นคำถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำแบบสอบถามไปปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อนึ่ง นักศึกษาจะขอนำเครื่องมืองานวิจัยไปประสานงานกับท่านด้วยตนเอง ตามวันและเวลาที่ท่านกรุณานัดหมายให้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.08/ว 018

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี่ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

7 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พรศักดิ์ จินา (รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษณา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบเนื้อหาโครงสร้างและการใช้ภาษาในประเด็นคำถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำแบบสอบถามไปปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อนึ่ง นักศึกษาจะขอนำเครื่องมืองานวิจัยไปประสานงานกับท่านด้วยตนเอง ตามวันและเวลาที่ท่านกรุณานัดหมายให้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศช 0557.08/ว 018

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี่ว อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

7 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง (อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอลความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบเนื้อหาโครงสร้างและการใช้ภาษาในประเด็นคำถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำแบบสอบถามไปปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อนึ่ง นักศึกษาจะขอนำเครื่องมืองานวิจัยไปประสานงานกับท่านด้วยตนเอง ตามวันและเวลาที่ท่านกรุณานัดหมายให้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

ที่ ศธ 0557.08/ว 036

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

17 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอความร่วมมือทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเกาะจันทร์ประชาภิบาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถาม การวิจัยมาทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนใน โรงเรียนเกาะจันทร์ประชาภิบาล เพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนักศึกษายะไปประสานด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.08/ว 036

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าजू อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

17 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอความร่วมมือทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชะอวดวิทยาคาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามการวิจัยทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนชะอวดวิทยาคาร เพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนักศึกษายะไปประสานด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.08/ว 036

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

17 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอความร่วมมือทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนชะอวด

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแบบสอบถาม การวิจัยมาทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนชะอวด เพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนักศึกษายกจะไปประสานด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

The background of the page features a large, faint watermark of the official seal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The seal is circular and contains a central image of a multi-tiered stupa with a flame-like top, set against a sunburst pattern. The text 'มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช' is written in Thai script along the top inner edge, and 'NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY' is written in English along the bottom inner edge.

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนทรายขาววิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถาม กับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ว อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนกรงหย่นวิทยาคาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศษ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเสม็ดจวนวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งสังพิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนทางพูนวิทยาการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแจงแบบสอบถาม กับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอินทร์ธานีวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนตระพังวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าม่วง อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี่ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉลิมราชประชานุทิศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษณา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนขุนทะเลวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ตำบลท่าจี้ว อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย คร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และคร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถาม กับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งสงสหประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแจงแบบสอบถาม กับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวังหินวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษณา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนปากพูนวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กุสุมา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถามกับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

ที่ ศธ 0557.07/ว 064

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

26 กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนตรีนิมิศวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย

จำนวน ชุด

ด้วยนายสมศักดิ์ ทองคำ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.เบญจพร ชนะกุล เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และดร.กฤษณา ใจสบาย เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการแจกแจงแบบสอบถาม กับครูผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นายสมศักดิ์ ทองคำ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล จากหน่วยงานและบุคลากรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7438

The image features a large, faint watermark of the seal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The seal is circular and contains a central emblem of a stupa with a flame-like top, surrounded by a sunburst pattern. The text "มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช" is written in Thai script along the top inner edge, and "NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY" is written in English along the bottom inner edge. In the center of the seal, there is a smaller circular emblem with a stylized figure.

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารจัดการ และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

นายสมศักดิ์ ทองคำ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีการออกแบบสอบถาม

คำชี้แจง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช แบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีอยู่ 5 ระดับ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับคุณภาพหรือความเหมาะสมของการดำเนินงาน หมายเลขระดับ 5 4 3 2 1 ตามเกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช แบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีอยู่ 5 ระดับ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับคุณภาพหรือความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน หมายเลขระดับ 5 4 3 2 1 ตามเกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมาก
- 3 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธปานกลาง
- 2 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธน้อย
- 1 หมายถึง มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธน้อยที่สุด

ขอความร่วมมือในการกรอกแบบประเมินตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง เกี่ยวกับข้อมูลของท่าน

1. ประสบการณ์การทำงาน ผู้บริหาร ครุมีประสบการณ์ด้านการสอน

ต่ำกว่า 5 ปี

5 – 10 ปี

10 ปีขึ้นไป

2. วุฒิทางการศึกษา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาโทขึ้นไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับของผลการพิจารณา

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านกายภาพ					
1. โรงเรียนได้ดำเนินการจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน ประจำห้องเรียน					
2. โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรม จริยธรรมโดยทั่วไป บริเวณโรงเรียน					
3. โรงเรียนได้ดำเนินการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย สงบ และใกล้ชิดธรรมชาติ					
4. โรงเรียนได้ดำเนินการจัดบริเวณสถานศึกษา ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด					
5. โรงเรียนได้ดำเนินการจัดห้องพักรูของพระภิกษุในโรงเรียน					
6. โรงเรียนได้จัดทำห้องจริยธรรมในอาคารเรียนได้อย่างเหมาะสม					
7. โรงเรียนได้จัดทำลานธรรมสำหรับนักเรียนและบุคคลทั่วไปในบริเวณโรงเรียน					
ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต					
8. ส่งเสริมการฝึกฝนอบรมนักเรียนให้เกิดการกิน อยู่ คู่ พัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและได้ประโยชน์ตามหลักคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา)					
9. ได้จัดกิจกรรมความรับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนา อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย					
10. ส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างเห็นคุณค่า รู้และเข้าใจ					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
11. ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำและในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา					
12. ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา					
13. โรงเรียนมีส่วนร่วมในการปลูกฝังนักเรียนให้รู้จักบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค) ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่า					
14. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแลร่างกายและการแต่งกายให้สะอาดและเรียบร้อยอยู่เสมอ					
15. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนดำรงชีวิตที่เกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม					
16. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนในศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ					
17. ส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา					
18. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองได้และทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต					
19. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ และหาโอกาสตอบแทนบุญคุณ					
20. ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตากรุณา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ					
21. ได้ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน และขยันหมั่นเพียร					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
22. ได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดี มีความร่าเริงแจ่มใส					
23. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความศรัทธาและเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย					
24. ส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนรู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ					
25. ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักแสวงหาความรู้ และใฝ่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ					
26. ส่งเสริมให้นักเรียนประเมินผลการตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลอย่างมีเหตุผล					
ด้านการเรียนการสอน					
27. ได้จัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการพุทธธรรม (สอดแทรกคุณธรรม) และหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน					
28. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา					
29. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง					
30. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างมีความสุข					
31. จัดกิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา ทั้งในการเรียนการสอนและในกิจกรรมดำรงชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
32. สนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และใฝ่แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ					
33. ได้มีมนต์พระสงฆ์หรือเจริญวิทยากรภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา มาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
34. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง					
35. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภวนา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง					
ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์					
36. ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					
37. โรงเรียนได้ส่งเสริมครูผู้สอนใช้พรหมวิหารธรรมประจำใจ ในการอยู่ร่วมกัน					
38. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน					
39. พัฒนาความรู้ความเข้าใจในพระรัตนตรัย และศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับครูและนักเรียน					
40. ส่งเสริมให้ครูมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
41. ส่งเสริมให้ครูมีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา					
42. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และความเข้าใจการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา					
43. ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง					
44. ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ยกย่องเชิดชูผู้กระทำความดีเป็นประจำ					
ด้านก. บริหารจัดการ					
45. ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ					
46. แต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และบริหารดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) มีส่วนร่วม					
47. ปลูกฝังศรัทธา สร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนา ให้เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน					
48. ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน					

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
49. มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง					
50. ระบบตรวจสอบและประเมินผลโดยเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะอย่างเป็นทางการเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้กับครูและนักเรียน					
51. หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
52. ส่งเสริมให้บ้านและชุมชนมีความเป็นสมาชิกที่ดีและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อบายมุขทั้งปวง					
53. ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
54. สนับสนุนให้มีวัดศาสนทายาทเพิ่มขึ้น และเป็นกำลังช่วยงาน ส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา และเสริมสร้างทางปัญญา ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น					
55. โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)					

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัด
นครศรีธรรมราช

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับของผลการพิจารณา

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน	ระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ ต่างๆ					

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน	ระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านกายภาพ					
1. มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ					
2. มีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน					
3. มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน					
4. มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามี่ต่างๆ					
5. มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น					
6. มีห้องพระพุทธรูปศาสนาหรือลานธรรม					
7. ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน 100%					
ด้านกิจกรรมประจำวันพระ					
8. ใส่เสื้อขาวทุกคน					
9. ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์					
10. รับประทานอาหารมังสวิรัตินึ่งมือกลางวัน					
11. สวดมนต์แปล					
ด้านการเรียนการสอน					
12. บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนเช้า – บ่าย ทั้งครู และนักเรียน					
13. บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
14. ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง					
15. ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้					
16. ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน	ระดับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน					
17. รักษาศีล 5					
18. ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม					
19. ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ					
20. ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ					
21. มีนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่รัก					
ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ					
22. ไม่มีอาหารขยะขยายในโรงเรียน					
23. ไม่ดูค่า นักเรียน					
24. บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนการประชุมทุกครั้ง					
25. ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน					
26. โฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ ทำความดี					
27. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี					
28. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรมศึกษาตรี เป็นอย่างน้อย					
29. มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อเสนอแนะ.....
 .....
 .....
 .....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณยิ่งในความกรุณาในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

ภาคผนวก ฉ

คำดัชนีความสอดคล้องขอซื้อคำถาม (IOC)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ (IOC)

เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก

ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์ในพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารศึกษาต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุการทำงาน การศึกษาบทยาทหน้าที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแทนค่าคะแนนดังนี้

5 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มากที่สุด

4 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มาก

3 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ปานกลาง

2 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา น้อย

1 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 12

ขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

นายสมศักดิ์ ทองคำ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ตามความหมายที่ระบุไว้ดังนี้

- + 1 เมื่อเห็นว่าข้อความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 เมื่อเห็นว่าข้อความไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตัวอย่าง

ข้อ	สาเหตุของความขัดแย้ง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ		
		+1	0	-1
0	กฎระเบียบที่เข้มงวด	/		

คำอธิบาย จากข้อ 0 ผู้ตอบทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหมายเลข + 1 ซึ่งเป็นช่องความคิดเห็น ผู้ตอบเห็นว่า ข้อคำถามเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

2. ประสบการณ์การทำงาน

น้อยกว่า 5 ปี 5 ปี - 15 ปี 16 ปี - 20 ปี 21 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. บทบาทหน้าที่

ฝ่ายสนับสนุนการสอน สายครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 12

การดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
ความมีปารมี						
ผู้บริหารประพฤติตัวทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความเคารพและศรัทธา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ได้ในสถานการณ์ที่วิกฤติ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ ของส่วนรวม	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บังคับบัญชาเต็มใจถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ในการทำงานให้ผู้ร่วมงานอย่างเต็มที่	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารให้ความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างเท่าเทียมกัน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดง ความสามารถและแสดงความคิดเห็นในการทำงาน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารสามารถสร้างทีมงานและความสามัคคี ให้กับผู้ร่วมงาน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาในการรักษาระเบียบวินัยของ ทางราชการ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

การดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
การคลอ						
ผู้บริหารตั้งเป้าหมายและมาตรฐานในการปฏิบัติงานไว้สูง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้มีความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารพิจารณาอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตามความสามารถของแต่ละคน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารใช้วิธีการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมและให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมตัดสินใจ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาตนเองโดยการประชุม อบรม สัมมนา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บริหารเป็นผู้นำในการหาเทคนิค และวิธีการทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
สนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทดลองปฏิบัติเพื่อค้นหาวิธีการที่ใหม่ๆ ในการทำงานอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
การกระตุ้นการใช้ปัญญา						
ชักชวนให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
แนะวิธีการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

การดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ไม่เคยวิจารณ์ความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชาในทางลบ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชารู้สึกว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานในหน่วยงาน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแบบใหม่ที่ใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลงานมาก	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาพยายามตั้งคำถามหรือข้อสันนิษฐานในเชิงสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาสร้างมุมมองกรอบแนวคิดในการทำงานใหม่ๆ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล						
มอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาตามความสามารถและทักษะของแต่ละบุคคล	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ใช้วิธีการในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
พัฒนาความสามารถของผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคนด้วยวิธีการที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

การดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
ให้ความสนใจและแก้ปัญหาให้กับ ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ให้ความรู้ ข้อมูล และข่าวสารที่ทันสมัยแก่ ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ผู้บังคับบัญชามีความเป็นกันเอง และเข้าถึงได้ ง่ายกับผู้ได้บังคับบัญชา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ก่อให้เกิด ความเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารได้เหมาะสม ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ค่า IOC = 1.00

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
ด้านกายภาพ						
30. มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
31. มีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
32. มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
33. มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราช ดำรัสติดตามที่ต่างๆ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
34. มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
35. มีห้องพระพุทธรูปหรือลานธรรม	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
36. ไม่มีสิ่งเสียดสี เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน 100%	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมประจำวันพระ						
37. ใส่เสื้อขาวทุกคน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
38. ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
39. รับประทานอาหารมังสวิรัตินมื่อกลางวัน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
40. สวดมนต์แปล	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ด้านการเรียนการสอน						
41. บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนเข้า - บ่าย ทั้งครู และนักเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
42. บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
43. ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	1	2	3			
44. ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติ ศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็น แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
45. ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่าย ปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน						
46. รักษาศีล 5	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
47. ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
48. ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณา อาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
49. ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
50. มีนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่สั่งยาก	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ						
51. ไม่มีอาหารขยะขยายในโรงเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
52. ไม่ดูค่า นักเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
53. บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนการประชุมทุก ครั้ง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
54. ชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
55. โสมรุมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
56. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึก ความดี	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
57. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรม ศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
58. มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

$$\text{ค่า IOC} = \frac{\text{จำนวนข้อ} \times \text{น้ำหนักคะแนน}}{\text{จำนวนข้อของแบบสอบถาม}}$$
$$29 \times 1.00$$

$$\begin{aligned} \text{ค่า IOC} &= 29 \\ & \frac{29}{29} \\ &= 29 \\ &= 1.00 \end{aligned}$$

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายสมศักดิ์ ทองคำ
วันเดือนปีเกิด	16 พฤศจิกายน 2513
สถานที่เกิด	อำเภอกระเสสิงห์ จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 87/46 หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครู วิทยฐานะชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียน โยธินบำรุง ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	ประถมศึกษา โรงเรียนชุมชนวัดเชิงแส อำเภอกระเสสิงห์ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2529	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกระเสสิงห์วิทยา อำเภอกระเสสิงห์ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2532	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกระเสสิงห์วิทยา อำเภอกระเสสิงห์ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2536	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2558	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช